

N.º 44

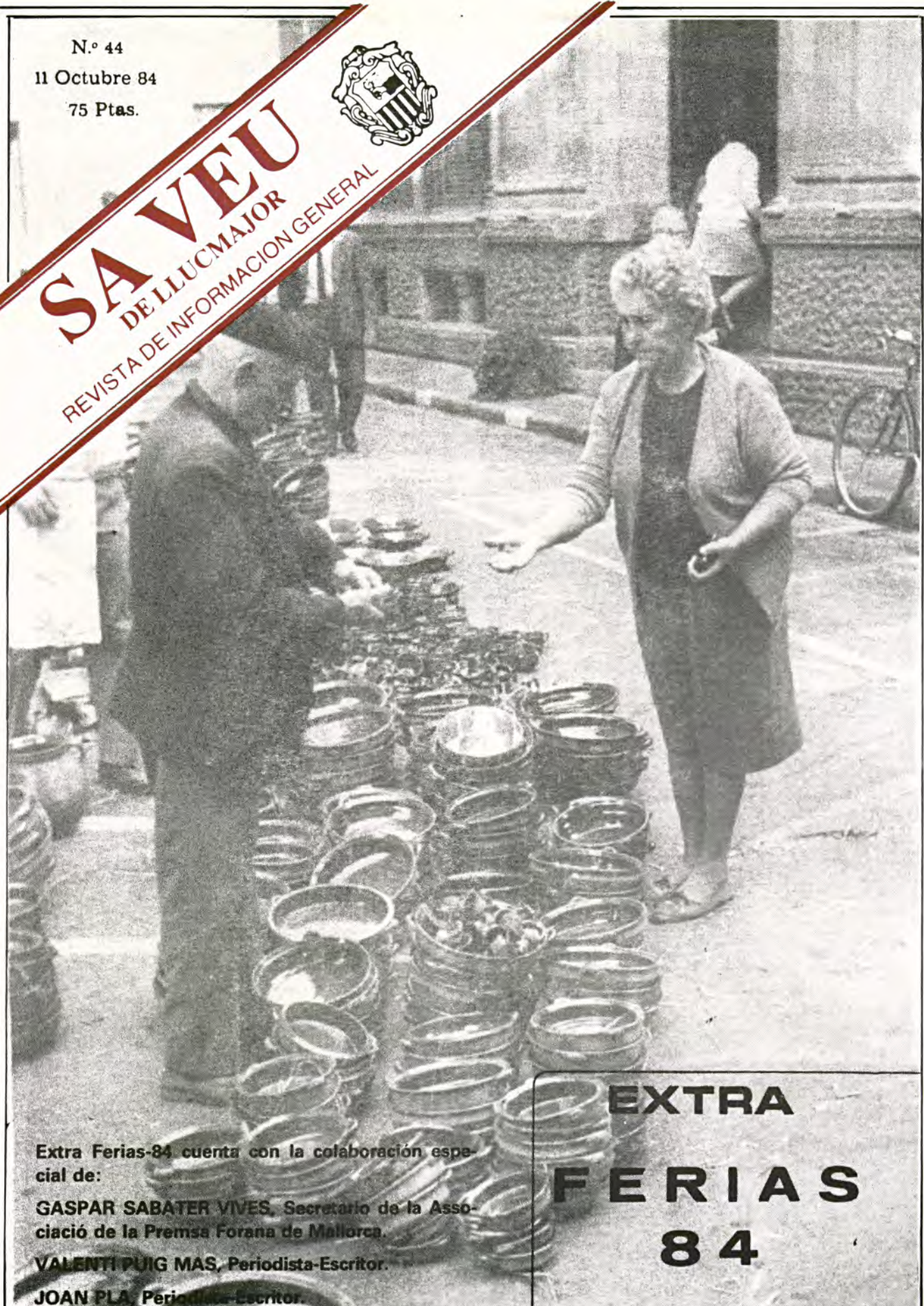
11 Octubre 84

75 Ptas.

SA VEU
DE LLUCMAJOR

REVISTA DE INFORMACION GENERAL

Extra Ferias-84 cuenta con la colaboración especial de:

GASPAR SABATER VIVES, Secretario de la Asociación de la Prensa Forana de Mallorca.

VALENTI PUIG MAS, Periodista-Escritor.

JOAN PLA, Periodista-Escritor.

EXTRA
F E R I A S
8 4

SERVICIO MUNICIPAL DE AGUAS

SOGESUR

SOCIEDAD DE GESTION DE
SERVICIOS URBANOS. S. A.

La calidad del agua debe conservarse en los niveles apropiados para los usos previstos y debe, en especial, satisfacer las exigencias de la sa lud pública.

Cuando el agua, una vez utilizada se devuelve a su medio natural, no debe comprometer los usos ulteriores, tanto públicos como privados, que de ella puedan hacerse.

El agua constituye un patrimonio común cuyo valor debe ser reconocido por todos.

SA VEU

Director:

Agustín Solivellas Clar

Colaboradores:

Blanc
Miguel Puig Prohens
Miguel Martí Mascaro
Gabriel Ramón Julià
Arnaldo Tomas
Juan Quintana
Bartolome Sbert
Bartolome Sbert Junior
Mateo Monserrat Pastor
Mateo Quetglas Juan
Pedro Tolosa Cardell
Clemente Garau Salva
Juan Salva Caldes
Archivo Club de Jovenes
Juan Clar Coll
Joan Nadal

S'ARENAL

Bartolome Sbert Barcelo
Bartolome Sbert Nicolau
Gregorio Ojeda
Frederic Marques

Coordinador deportivo:

Juan Quintana Castell

Fotografias:

Fotos Fermin
Fotos M. Clar
Mut Fotos
Fotos Valeriano
Archivo Sa Veu de Llucmajor
Fotos Garcia (Campos)

Impresión y Montaje:

Imprenta ROIG
Mayor, 3. Tel. 65 06 18. Campos

EDITADA POR EDITORA LLUCMAJORERA S.A.

Calle Mayor, 69. Llucmajor
Redacción/Administración
Publicidad: Calle Mayor, 69
Llucmajor - Mallorca

EDITORIAL

Som a les Fires. Per tant, no és moment propici per a parlar de política, i no peque no hi hagi que parlar, que la cosa bastaria bé.

Però, és necessari, al menys, mencionar el fet de que la regidora de Cultura, Joana M.ª Nadal, ha dimitit del càrrec i de Regidora (?).

Per a substituir-la ha sigut designat En Bernat Tomàs i Tomàs que, segons pareix, està animat de la millor bona voluntat. Des d'aquí i des d'ara ja li oferim la nostra col·laboració i la nostra Revista.

I anem a la Fira.

Enguany celebrem la que fa 438, ja que la primera la celebrarem el 1546, tres anys després de que el Rei-Emperador Carles V signà la pragmàtica a Barcelona el 1543. El plet que la vila d'Inca va promoure en aquesta concessió retrassà tres anys l'inici de les nostres fires.

Des de llevores el poble de Llucmajor les ha celebrades ininterrompidament, sobre tot la diada coneguda de tota Mallorca com a la «Darrera Fira».

Molts de treballs va suposà el lograr la concessió de les nostres fires, però avui es podrien sentir orgullosos aquells Jurats i Consellers que tant s'afanyaren per aconseguir-les.

Enguany l'Ajuntament ha presentat un extens programa on s'hi troben tota classe de manifestacions culturals i esportives, juntament amb una sèrie d'actes amb temes de molta actualitat i interès.

L'aspecte ferial ha estat potenciat tot el que ha sigut possible. Als concursos provincials de bestiar ovi i desfilada de cans s'hi afegeix el de coloms, i la V Mostra Llucmajorera d'Indústria segueix despertant l'interès de tothom.

I tot acompanyat de festa i alegria, si no, no serien les nostres Fires.

Enhorabona a l'Ajuntament i a totes les Comissions i persones encarregades de l'organització.

Benvinguts tots els externs que vendran a fira i als firaires que l'animen i li donen color.

A tots, molts d'anys, bons torrons i bones fermances!

SOLEMNE Y BRILLANTE INAUGURACION DEL ORGANO RESTAURADO DE LA PARROQUIA

Distinción para D. Juan de Vidal y Salvá

El pasado día 29, festividad de San Miguel, Patrón de la ciudad, titular de la Parroquia y Primera Feria 1984, se inauguró solemnemente el órgano restaurado de la Parroquia, en cuya determinación ha jugado un decisivo papel D. Juan de Vidal y Salvá «Barón de Vidal», aportando la sustanciosa cantidad de 2.000.000 de pesetas.

Probablemente el órgano de la Parroquia de Lluçmajor se compone de parte del antiguo órgano de la misma Parroquia y parte del órgano de la iglesia de Santa Eulalia de Palma. Eso confirma el hecho de que el órgano de Lluçmajor conserve en parte, muchas piezas y tubos que provienen de una idea extranjera no conocida en Mallorca.

El actual órgano de Lluçmajor es de carácter barroco y del tamaño de tres teclados (en Mallorca sólo se encuentran dos más, el de San Nicolás y el de la iglesia de Ntra. Sra. del Socorro) con un total de 32 juegos y más de 2.550 tubos.

BENDICION DEL ORGANO

A las ocho de la tarde, se procedió a la bendición del órgano que efectuó el Rdo. Bartolomé Fons, Ecónomo de la Parroquia; seguidamente tuvo palabras de elogio y gratitud por el gesto altruista y ejemplar de D. Juan de Vidal y Salvá, hijo de la ciudad y mostró y leyó primero el contenido de una placa metálica que recordará permanentemente, junto al órgano, la fecha de la inauguración, entregando después a D. Juan de Vidal, un hermoso y artístico plato de cerámica, con la siguiente inscripción: «Aquesta restauració s'ha duita a terme amb la quantiosa aportació de D. Juan de Vidal y Salvà, Baró de Vidal. Amb agraïment. La Parròquia». Una salva de aplausos premió la entrega, siendo el Barón muy aplaudido y al final felicitado.

Estaban presentes en este acto las Autoridades y el Ayuntamiento. Ocupaban lugar preferente, junto al banco presidencial el Alcalde Antonio Zanoguera Rubí y los señores D. Juan de Vidal y Salvá y distinguida esposa Antoñita Ferrer de Vidal. La iglesia ofreció el aspecto de las grandes solemnidades, repleta hasta el máximo, la amplia nave.

Seguidamente se inició la Misa solemne que celebró Mn. Guillermo Fiol Colom, Presidente de la Comisión Diocesana de Organos Históricos, con acompañamiento del órgano y la participación de la Coral Lluçmajor y la feligresía asistente.

Después del oficio, tuvo lugar el concierto, conforme al programa publicado, a cargo del Mtro. organista alemán Hans Dieter Möller y del trompeta Dietmar Wengenroth, muy celebrado y aplaudido, teniendo al fin que asomarse al órgano y saludar al público puesto de pie, cerrándose una jornada de gran contenido cultural y grato recuerdo.

Fotos M. Clar

ELEFANT

*Un lugar donde la buena marcha
no está reñida con el buen gusto*

LLUCMAJOR

Tel. 66 15 17

Magno Pregón de Ferias y entrega de la Espigolera a D. Juan de Vidal y Salvá

En la Sala Capitular del Ayuntamiento, pronunció el Pregón de Ferias-84, nuestro amigo el Profesor Mateo Monserrat Pastor, ante numeroso público que llenó la Sala.

La Presidencia del acto estuvo formada por el Alcalde Antonio Zanoguera Rubí, el Juez de Paz y el Capitán de la Guardia Civil, ocupando el Consistorio las tribunas laterales. D. Juan de Vidal y Salvá «Barón de Vidal» y su esposa Antoñita Ferrer, ocuparon lugar preferente.

Abre el acto el Sr. Alcalde con unas palabras de agradecimiento, destacando la importancia del acto a realizar.

Seguidamente el Profesor Dr. Jaime Oliver Jaume, hijo de la ciudad, hace una preciosa presentación del orador que se declara amigo y exalumno del pregonero.

Después de enumerar los estudios, títulos y actividades del orador, resalta sus dotes y capacidad de organizador, así como su inquietud de emprendedor, amigo de la conversación y facilidad para las relaciones públicas. Señala después sus actividades y realizaciones durante los once años que ocupó el cargo de Teniente Alcalde de Cultura.

El pregonero Mateo Monserrat Pastor inicia su disertación con un amplio exordio sobre el origen de las ferias y sobre todo de la nuestra, para hacer hincapié a los pregones anteriores y a los pregoneros. Se propone rendir merecido homenaje a estos beneméritos ciudadanos que han aportado sus estudios a hechos que nos atañen directamente.

Luego va reseñando uno a uno, desde 1961 a 1984 todos los pregones y pregoneros que hemos tenido resaltando de cada uno el tema principal que tuvieron. Concluye esta parte indicando como todos juntos forman un corpus monumental de datos y estudios sobre nuestro pueblo.

Al final hace la «Crida de 1984», en tono brillante y clásico, invitando a todos a la feria, que la feria nunca ha de morir, sino transformarse, que la feria siempre ha de ser la feria, ayer, hoy y siempre.

En su conjunto constituyó el Pregón de Ferias-84, toda una lección magistral de bien decir y exponer, siendo al final largamente aplaudido y felicitado.

ENTREGA DE LA ESPIGOLERA A D. JUAN DE VIDAL

Seguidamente el Sr. Alcalde, en breves palabras, exalta la figura ejemplar del hijo de la ciudad D. Juan de Vidal y Salvá «Barón de Vidal» y sus obras y ayudas importantes, le felicita por la concesión de la Espigolera, máximo galardón otorgado y ordena al Secretario Municipal, que proceda a la lectura del acuerdo Pleno del Ayuntamiento, relacionando los méritos contraídos y otorgándole la Espigolera, el más alto honor ciudadano que otorga Lluçmajor.

El mismo Alcalde, entre aplausos, le hizo entrega del merecido galardón, pronunciando al final D. Juan de Vidal, unas sentidas palabras de gratitud y recibiendo la enhorabuena unánime de todos los asistentes.

GARA

Francisco Janer Miralles
Pintor de automóviles

• • • • •

Particular: Jaime I, 30
Taller: Ctra. Arenal, s/n. - Tel. 66,10 10
LLUCMAJOR (Mallorca)

Confección Infantil y Juvenil

Juguetes

«SA FIRA»

Carrer de Sa Fira, 3. Llucmajor.

CATANY

CALÇATS - CALZADOS

Calle Ciudad, 12
Teléf. 66 01 60

LLUCMAJOR
(Mallorca)

PREGÓ DE FIRES 1984

El passat dia 28 vigília del nostre Patró Sant Miquel es va celebrar en el Saló d'Actes de l'Ajuntament l'acte on es va pronunciar el Pregó de Fires 1984 que enguany ha estat a càrrec del Professor Mateu Monserrat i Pastor.

Amb una Sala plena de gom-en-gom En Mateu Monserrat va dir el seu pregó de forma magnífica glossant la nostra Fira i fent homenatge als 20 pregoners que l'havien precedit.

Al final una ruixada d'aplaudiments coronaren la seva disertació.

Volem felicitar al senyor Mateu Monserrat, bon amic i col·laborador, i a mateix temps no podem vèncer la temptació de oferir-vos la seva «crida» que poguem recollir al vol.

Ordre del senyor Batle;

Es fa saber al poble que celebrarem les Fires i enguany commemoram:

el 441.º aniversari de la seva concessió,

el 438.º de la primera Fira,

el 25.º de la seva reorganització, readaptació i modernització,

el 12.º dels Concursos Provincials de Ramaderia Ovina, Exhibició-Desfilada de Cans, i Prova de Camp per a Cans de Mostra,

el 5.º de la Mostra Lluçmajorera d'Indústria.

Veniu a fira, la nostra fira llucmajorera!

Veniu-hi, llucmajorers, veïns de S'Arraval, de Sa Punta, dels carrers des Llevant i d'En Batlet, del Monestir, de Sa Porta de Mar, del Llogaret de Vadel·la, del Quadrat i de dins vila; camperols de la «Marina», de la plana i de la costa, de S'Arenal i de S'Estantyol de Migjorn, veniu-hi, és la vostra fira.

Veniu-hi, llucmajorers que per imperatiu del treball viviu fora, veniu a la vila en aquesta data tan assenyalada a visitar la vostra llar i la vostra fira.

Veniu-hi, illencs de Muntanya i del Raiguer, del Pla, del Llevant i del Migjorn, veniu-hi de totes les encontrades que els camins ténen ona petja i els mitjans són propicis.

Veniu-hi, peninsulars, que compartiu el treball amb nosaltres i voleu identificar-vos amb el nostre poble i els seus costums.

Veniu-hi, estrangers, que gaudiu la benaurança de la nostra terra i la placidesa de les nostres platges.

Veniu-hi, tothom, segurs que l'acollida serà fervorosa i cordial.

Veniu-hi, Batles i Regidors

de tots els temps que heu esmerçat hores i més hores per a conservar i renovar la nostra Fira, vosaltres que sou els successors d'aquells Jurats i Consellers que no repararen en treballs ni esforços fins aconseguir el seu ideal de tenir fires.

La Fira ens espera a tots!

Veniu-hi, nins i nines; no hi trobarem aquells juguines d'antany, aquells carretons de fusta i aquelles papallones de llaua de colors encesos, ni aquells «juegos de la oca», ni aquelles pepes i cavallets de cartó; però sí hi trobarem pepetes de plàstic ricament vestides i jocs electrònics, i si no hi ha aquells esmerlits «cavallitos mal pintats i copejats», n'hi haurà uns altres més abrinats, i cotxets de «choque», i vehicles espacials...

Veniu-hi, amos, menestrals, camperols, jovençans, que si no hi ha aquella nombrosa parada de bestiar d'antany amb someretes algerines, muls somerins, cavalls trotadors, perxerons i de tir, hi haurà tractors «de color vibrant blau elèctric, vermell encès i taronja», i batadores, i recol·lectores; i si no hi trobam carros, carretons o carruatges, hi podem admirar tota una variada escampadissa d'automòbils de totes les marques conegudes i procedències nacionals i estrangeres, i una Mostra de la Indústria Lluçmajorera d'abundants articles per a tot ús i servei.

Si avui ja no hi ha aquells artistes, bohemis pintors que amb llapis i pastel pintaven al carrer paisatges de vius colors, en canvi podem visitar una variada sèrie d'exposicions artístiques de tota mena.

I encara hi trobarem també, com a supervivents testimonis de temps passats en vigència,

picarols, gatzolls i ganivetes, cànecs, gavilans, xerracs, xapetes, eines de tota classe.

Veniu-hi, madones, mestresses, jovençaneds, hi trobareu argenters, randes i «puntilles», roba de tota classe, i olles i graixoneres de Pòrtol...

I olives i cacauets i avellanes i torrons...

I de tot i molt...

I sobre tot festa. Festa i alegria.

L'alegria incontenible d'un poble que se llança al carrer a esplaïar-se i comunicar-la als demés i saludar, amb abraç de benvinguda, a tots els qui ens visiten i vénen de fora, d'un poble orgullós de la seva Fira que

considera com a preuat patrimoni i la celebra amb entusiasme i esperança de cada any més renovada.

Homes de bona voluntat: Llucmajor celebra la seva Fira multisecular, convida a tothom a compartir l'esdeveniment amb los braços oberts de l'amistosa hospitalitat.

Veniu, celebrem tots plegats una vegada més la Fira, la nostra benvolguda Fira.

La Fira d'ahir, la Fira d'avui, la Fira de sempre.

CAFETERIA

CA'N JOAN

Gran ambiente juvenil con música.

Calle Gracia, 59. Llucmajor

SE REANUDAN LAS TAREAS DE DIVULGACION DEL PARLAMENTO ENTRE LOS ESCOLARES

Más de diez mil alumnos recibirán en sus centros charlas sobre el funcionamiento de la institución

Han comenzado, en el segundo año de su puesta en marcha, las actividades de divulgación del Parlamento entre los centros escolares de las islas. Si durante el primer año fueron visitados noventa centros, tanto de E.G.B. como de B.U.P. y F.P., asistiendo a las charlas más de siete mil alumnos, habiendo visitado también la sede del Parlamento tres mil doscientos escolares, durante este curso se incrementarán notablemente tanto las visitas al Parlamento como las charlas que se impartirán a partir de ahora con la ayuda de un audiovisual realizado con este fin.

Serán, según las previsiones elaboradas por los monitores del Parlamento, un total de 38 localidades de

Mallorca las que se visitarán durante el presente curso, y, en el caso de Manacor, Inca, Sóller, Lluçmajor y Palma, además de centros de E.G.B., tanto privados como públicos, se incluirán los de B.U.P. y F.P.

Las visitas a centros escolares se extenderán también este año a las islas de Menorca e Ibiza. Están previstas visitas a treinta y un centros de Menorca, treinta en Ibiza y dos en Formentera. De igual modo se facilitará el traslado de grupos de escolares a Palma para visitar la sede de la institución.

Van a ser pues este año más de diez mil escolares los que recibirán en sus propios centros charlas sobre el funcionamiento de las instituciones autonómicas, en

sa teulera

Vos desitja bones Fires.

Campos, 80
Plaza España, 45

Lluçmajor

NAUTIGOM

«Yating Arenal»

Efectos navales- Pesca
Equipos de inmersión

SERVICIO AIRE COMPRIMIDO

Calle Roses (Apartamentos, «La Marineta»
ARENAL

especial la Cámara Legislativa, y el número de visitas de grupos escolares a la sede de la institución se verán notablemente incrementadas, si tenemos en cuenta el elevado número de peticiones ya existente en la actualidad. De igual forma crece el interés por asistir a las sesiones plenarias por lo que, dado el reducido aforo del salón de sesiones se tratará de reservar un número determinado de plazas para los estudiantes.

MALLORCA: Artà, Capdepera, Cala Ratjada, Sant Llorenç, Son Servera, Manacor (alguns Centres), Porto Cristo, Son Macià, Son Carrió, Port de Pollença, Santa Margalida, Maria de la Salut, Selva, Mancor, Lloseta, Inca (qualque Centre), Binissalem, Sant Joan, Lloret, Santa Eugènia, Sencelles, Sóller (B.U.P., F.P., E.G.B.), Llucmajor (B.U.P., F.P., E.G.B.), Felanitx (B.U.P., F.P., E.G.B.), S'Horta, Porto Colom, Lluch, Bunyola, Esporles, Consell, Llubí, Peguera, Establiments, Palma (molts de Centres), Sant Jordi, S'Aranjassa, Santanyí, Campos.

MENORCA: Totes les poblacions amb centres escolars de E.G.B., B.U.P. i F.P. (31 Centres).

EIVISSA: Totes les poblacions amb centres escolars de E.G.B., B.U.P. i F.P. (28 Centres).

FORMENTERA: Sant Francesc, Sant Fernando i El Pilar (4 Centres).

COMUNICADO DEL PARTIDO

DEMOCRATA POPULAR

Es preciso, ya, aclarar toda la situación que en torno al viejo tema se va polemizando cada día. El problema arrancó con fuerza impulsiva durante el último Ayuntamiento no-democrático, para seguir de igual forma con sus herederos democráticos del primer Consistorio, presidido por el Sr. Clar. De esta forma las infracciones urbanísticas se han ido acumulando hasta el día de hoy por decenas. Pero ya va siendo hora de que la opinión pública pueda saber a ciencia cierta el proceso que se sigue en la Comisión de Urbanismo actual, en contra de las palabrerías políticas de otros grupos municipales que buscan tan sólo la demagogia publicitaria sin soluciones reales o buscan donde pueden el motivo para hacerse notar.

La Comisión de Urbanismo del Ayuntamiento de Llucmajor, y cuyo regidor pertenece al Partido Demócrata Popular, ha llevado una política completamente legal en el objetivo de poner en orden absolutamente todo lo relacionado con infracciones urbanísticas. Ello

Para ofrecer un mejor servicio
nos hemos trasladado al

CARRER SA FIRA, 12 (antes Radio Borne)

Tel. 66 06 36

LLUCMAJOR

COMERCIAL

ELECTRODOMESTICOS - TALLER DE REPARACIONES

BATERIAS

MOTOCULTORES
«AL-KU y STIMBER»

MOTOSIERRAS
«ZENOAH»

MOTOBOMBAS
«MINARELLI»

RONDA MIGJORN, 206
Llucmajor Tel 66 09 26

**RECAMBIOS ELECTRICOS
DEL AUTOMOVIL**

BOCINAS

PANELES SOLARES
«BP SOLAR»

GRUPOS ELECTROGE-
NOS «MASE» Y
«KAWASAKI»

ALARMAS PARA COCHE
«COSMOS»

CARNICERIA - XARCHUTERIA
BOTIGA

CA'N ROSER

C/. San Lorenzo, 78

Tel. 660669

LLUCMAJOR

NOVEDADES MONSERRAT

*Confección, géneros de punto,
lencería y artículos para bebés.*

Optico diplomado. (Taller Propio)

Plaza España. Telf. 66 05 10.

LLUCMAJOR (Mallorca).

se traduce en un estudio detallado de cada uno de los expedientes sancionados a los que se va obligando judicialmente a poner en orden legal su situación, incluyendo las sanciones o multas que se derivan de ello. Y esto está ya funcionando. La sanción máxima, o sea, el derribo, sólo afectará a aquellos infractores que no puedan legalizar su obra por no ser factible. En estos casos no quedará otra solución que la del peso de la Ley.

Hay que entender por legalizar una obra que ajustaría en TODO a lo que las ordenanzas municipales por

las ilegalidades. Sino, que se lo pregunten a los primeros a los que les ha llegado la hora del juicio. Más de uno tendrá que tapar ventanas o reducir metros cuadrados a costa del gallinero, cochera, u otras habitaciones. Además de las sanciones pecuniarias merecidas.

Otro asunto es el que los procesos citados sean lentos. Pues este mal hay que achacarle al funcionamiento de otros organismos del Ayuntamiento.

Sin duda en este sentido debería buscarse la razón de muchos males de nuestra sociedad y en particular

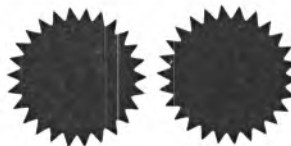
SOBRE EL ETERNO PROBLEMA DE LAS INFRACCIONES URBANISTICAS DEL AYUNTAMIENTO DE LLUCMAJOR

consejo de los Técnicos municipales indican al propietario, previo pago de las cantidades a que hubiere lugar. Esta Comisión de Urbanismo puede informar, hoy, que cada semana se resuelven varios expedientes, quedando legalizados unos (la mayoría) y siguiendo las vías judiciales los otros. Por tanto, la digna Oposición del Ayuntamiento debería «descontar» las infracciones ya legalizadas (y cobradas las sanciones) de los totales que con orgullo ilegítimo luce en ciertos Plenos Municipales.

De todo ello se deduce que la intencionalidad de arreglar el doloroso asunto de infracciones en esto del Ayuntamiento está funcionando de forma normal y por los cauces democráticos y legales en todos los sentidos. Existe un eficaz servicio de vigilancia de este tipo de infracciones, cosa de la que dudamos funcionara antes, y un decidido proceso legal que se enfrenta a todas

de la nuestra que nos ocupa hoy.

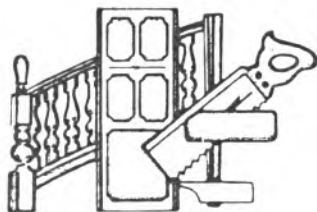
Agilizar la burocracia municipal y reordenar las estructuras necesarias para una eficaz gestión municipal y es el primer paso urgente y del que saldremos todos ganando. Sino, piensen qué empresa funcionaría con retrasos en su contabilidad de varios años. Pues, el Ayuntamiento no es más que la empresa del Pueblo que lleva la administración y gestión de una comunidad llamada Llucmajor.

CARPINTERIA

Hnos.

**J. LAINEZ
GILABERT**

Convento. 162 - Teléf. 660717
LLUCMAJOR (Mallorca)

Teléfono 661564

El reloj de Tomàs Monserrat

Sin cesar, los satélites artificiales circundan la Tierra fotografiando anticiclones, corrientes marinas y enclaves estratégicos. Ni la vanidad de los hombres ni su deseo de conocer sabrían persistir sin la fotografía. Vivimos entre imágenes fotográficas y a menudo somos tan sólo imagen fotográfica. Tal vez por esto cada vez nos urge más recuperar fotografías de otros tiempos, porque lo inmediato del resultado de aquella acción combinada de luz y proceso químico preervó las experiencias visuales de la vida de otros hombres en cualquier lugar.

En el álbum fotográfico «Tomàs Monserrat, retratista d'un poble» —editado por Sa Nostra de Balears bajo la dirección de Tony Catany— las imágenes detallan el censo fotográfico del pueblo mallorquín de Lluchmajor, en las primeras décadas del siglo. Dice Arnheim que la fotografía es un instrumento fiel que no necesita extender su alcance más allá del modo de ver que refleja. En manos de Tomàs Monserrat este instrumento se convierte en la memoria de un pueblo, exteriorizada y fijada hasta resguardarla —aunque sólo fuera por azar— de la destrucción, en un país carente de memoria y atávico en su desconocimiento de sí mismo.

Traducir distancias

Tomàs Monserrat nace en Lluchmajor en 1873. Estudia en el seminario de Palma y vuelve a su pueblo como sacerdote. Dirá misa y predicará sin desgana. Educa a los jóvenes del pueblo. Dedicar todo su tiempo disponible a la técnica: construye un gasógeno de zinc, monta una radio de galena, embalsama animales, graba la voz de sus padres en un disco, arma un ostentoso reloj de mesa y entre 1900 y 1925 retrata fotográficamente a sus conciudadanos. Este etnólogo de campo «malgré lui» les ofrece el equivalente económico —y en este caso, gratis— de un retrato al óleo. Desde las páginas de este álbum nos miran los rostros recelosos o circunspectos de un pueblo que para sobrevivir tuvo que existir hacia el interior de la isla, de

espaldas al mar, a causa de la amenaza constante de las incursiones de corsarios. Luego, pacificado el mar Mediterráneo, el contrabando alivia la hosquedad económica del pueblo. En julio de 1914, en un encuentro con la fuerza de carabineros resulta muerto un contrabandista: el semanario local pide medidas más proporcionadas porque los pueblos se indignan y sin posibles represalias y trastornos. ¿Cómo se podía ser consciente del Estado si el Estado prácticamente no existía? Era aquel un país sin constitución interna.

Estos rostros de payeses, jóvenes petimetres, comerciantes ventripotentes y ancianas que sostienen el abanico en el tegazo fueron atezados por el paisaje africano y la luz cegadora de los veranos. Se intuye una psicología áspera que tuvo su correlato en lo abrupto de la sangre y el paisaje en la prosa ruralista mallorquina. Pero no obstante llegan las apariencias de la civilización que expande su técnica. Entre las fotografías de «Tomàs Monserrat, retratista d'un poble» se intercalan con acierto noticias locales aparecidas de 1912 a 1915 en los semanarios «Lluchmajor» y luego «Lluchmayor», y después hasta 1923 en el «Heraldo de Lluchmayor». Son viñetas ingenuistas —todavía es noticia que los perros muerdan a los hombres— redactadas con estilo torpe y premioso, saturado de tópicos —dos jóvenes «movidos por el mosto trabaron fuerte disputa»—, con los eufemismos de moraleja decimonónica tras los que se adivina la caligrafía engolada del funcionario llegado de la Península que actúa como cronista municipal. Traducir las distancias que hay entre esta expresión artificiosa y la rotunda riqueza del lenguaje real del pueblo mallorquín es un ejercicio muy saludable.

En un domingo de abril de 1912, por ejemplo, un «célebre» guitarrista palmesano, «con maestría sin igual, hizo las delicias del escaso público que por desgracia asistió a las mentadas funciones». También actúa un terceto y varios niños declaman poesías y diálogos. En uno de los interme-

dios un respetable ciudadano dio una conferencia sobre «El bien». La noticia del asesinato de Canalejas llega casi a la par con la primera dinamo eléctrica y una máquina de vapor para moler cemento. Se reitera la pugna entre los que quieren bailar al estilo moderno y los que —respaldados por la autoridad y el semanario local— pretenden que sólo se baile al estilo del país. A finales de 1913 llega la película «¿Quo Vadis...?» y una epidemia de difteria. En enero de 1914 una familia recupera a la hija menor de edad que había huido para ser corista en una compañía de teatro. Al iniciarse la Gran Guerra con el atentado de Sarajevo se produce en Lluçmajor lo que el titular informativo llama «Alarma pueril» cuando aparecen en La Cala unos extranjeros que luego resultaron ser turistas que paseaban en barca. Mientras, los alumnos de la Escuela Graduada aprenden a jugar a «foot-boul».

Perpetuar la mirada

En agosto de 1915, Romanones visita Lluçmajor. En 1916 llega el alumbrado eléctrico y se inaugura el ferrocarril. En 1918 se publica una circular del «Centre regionalista» de Mallorca pidiendo a todos los ayuntamientos que soliciten del «Govern d'Espanya que sigui declarat oficial el mallorquí dins tot el territori de la nostra illa». En diciembre, los «elementos de izquierdas» organizan un mitin para «solemnizar el triunfo de los aliados»: «La Marsellesa» suena repetidamente.

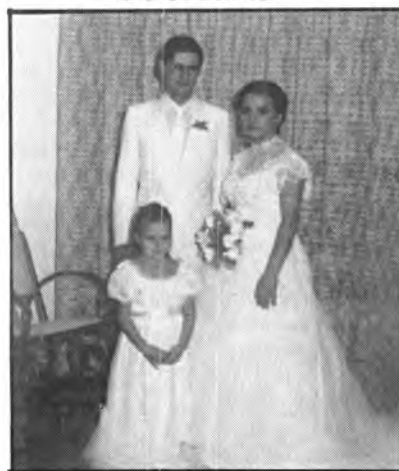
Pasan todos estos años y, mientras, el reloj plateresco de Tomàs Monserrat, «es capellà d'Es Rafalet», preside cada tarde el decorado —telón de fondo con balastrada o vegetación, las aves disecadas, el diccionario de la Real Academia o un tomo de enciclopedia— en el que la cámara detiene por un instante a los hombres atareados en los trabajos de la tierra, a las mujeres que trabajan en el taller, a los niños que jugaban en la calle polvorienta y en esta pausa capta sus rostros bellos o adustos, la inteligencia pugnaz del hombre o los indicios de la estulticia. Son imágenes sorprendentemente nítidas que nos ofrecen la sorpresa de una mirada vivaz en un rostro de

mandíbula obtusa, el hallazgo de un bello perfil femenino en el cuadro genealógico de una familia siniestra, la mirada de la sensibilidad entre la rigidez atávica. Como reflejo de todos los estilos sociales de Lluçmajor se da la coincidencia de cuerpos y gestos que mantienen la tiesura y la convencionalidad propias de un mosaico bizantino y sin embargo no eclipsan la dimensión psicológica plena de los rostros. A media tarde, cuando Tomàs Monserrat daba las últimas instrucciones al grupo que posaba y accionaba la cámara, todos aquellos rostros se disponían, sin saberlo, a perpetuar por siempre su mirada.

VALENTÍ PUIG
«La Vanguardia»
19 gener 1984

SOCIEDAD

En el Convento de los PP. Bagur Solivellas, desde estas Franciscanos de Lluçmajor, contrajeron matrimonio Juan sincera enhorabuena.
B. Lara Piqueras y Margarita

De tots és coneguda, al menys d'haver-ho sentit dir als nostres pares o padrins, l'existència, d'això en farà bastants d'anys, d'unes persones quasi sempre homes, que basant-se mig i mig en quatre coneixements d'anatomia i l'altre part en la superstició o ciència popular, els curanderos, se dedicaven davant la falta de metges i altres, a la curació i prescripció dels mals i maleïties de les persones i tota mena de gent dels pobles i suburbis.

Temps abans la societat falta dels serveis i delants que avui nosaltres mos acuíem, s'en servia i apreciava els consells i remeis dels curanderos. Ara me demanen, fins a quin punt eren vàlids i efectius de cap a la curació, els curanderos? Dificilment podria contestar, ni afirmar qualque cosa, però si puc dir, i m'ho han confirmat testimonis i afectats, que qualque cosa endevinaven i curaven, però això no pasava sempre; girant fulla miram que vàren passar molt de temps sense metges, sols en l'assistència

dels curanderos, senyal que devien anar bé.

No dubt que per qüestió de curar mals de boci, ensisaments, fics, etc. i per posar ossos a lloc, no hi havia res millor, però dins l'aspecte científic i de farmacopea, anaven bastant errats, vet aci un parei de les seves receptes:

Per curar morenes:

«Dos doblers d'oli de metlas dolces, i un dobler de polvos d'itaga i amb un basto se remena i se posa...».

Per curar trencats:

«Un granot viu, se li ha de xapar se panxa i li han de trera es budells i es bisbe, però se li ha de deixar se freixura i tot lo demés, i d'aquesta manera se ha de posar es granot sobre se trencadura ben atesat amb la corretja o altra cosa, i sa de dur nit i dia fins que se desferrera».

Vos pareix qu'en curaria qualcun?, això és una mostra de lo que feien, fins i tot un frare, que és l'autor d'aquestes, i no parlem d'oracions a sants imaginaris o desconeguts en posicions i a llocs inve-

rosimils, i de ferredures davall s'aixella, fetges de conis, caramulls de pedres, etc. etc.

Avui en dia ja no en quedant, a desar que m'han dit d'un de vei, que arregla ossos trets de puesto i torcedures, i encara n'hi hauria més contant els lle-

vadors de fics, i «els paus» que la seva seliva cura de picadures.

Malgra tot, pensant-ho bé hi arribariem a creure en qualque cosa i profits dels seus remeis, i que obriren el camí a la medicina. És dir, mig bruixos.

EMPRESAS

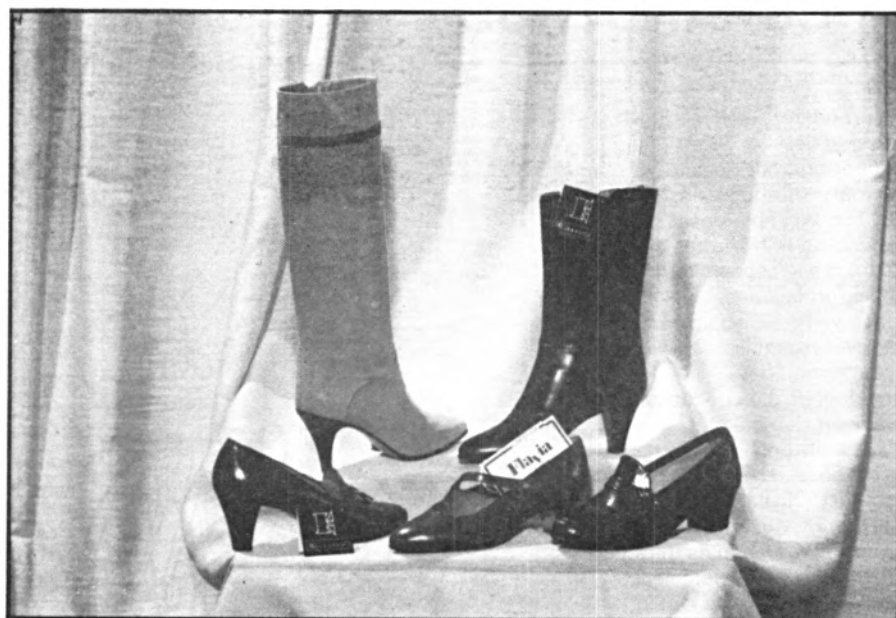
Fullana

UNA EMPRESA MODERNA

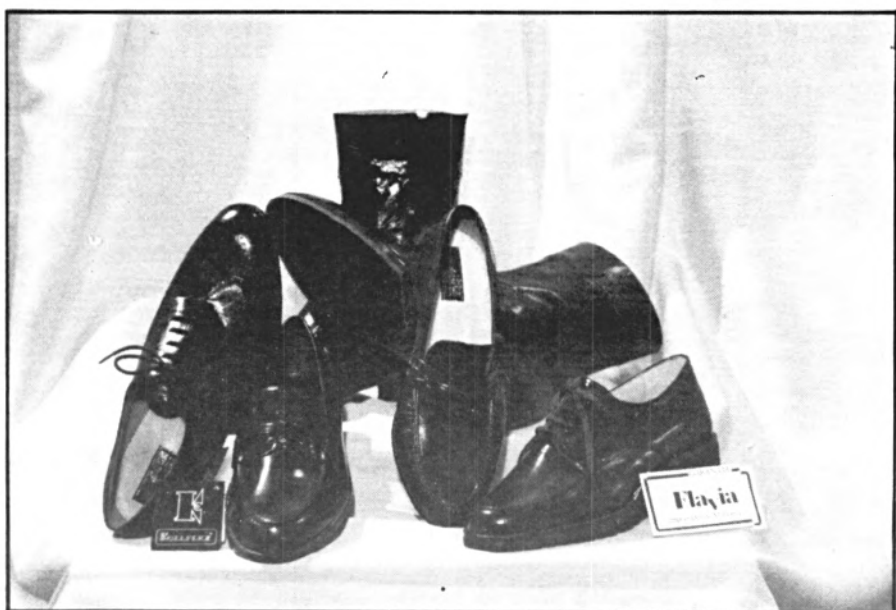
AL SERVICIO DE LA CONSTRUCCION

Convento, 157 - Tel. 660460

LLUCMAJOR

SABATES MIGJORN

Ronda Migjorn, s/n.

LLUCMAJOR

LLUCMAJOR RETROSPECTIVO. HACE SETENTA AÑOS CONSTRUCCION DE UN FUERTE EN CABO DE REGANA

De los números 136 al 139 del semanario «Llucmajor», correspondientes a los días 17, 24 y 31 de octubre y 7 de noviembre de 1914, entresacamos las siguientes noticias:

«COMPRA DE UN SOLAR.—El Ayuntamiento, en sesión del 16 de octubre de 1914, aprobó por unanimidad la adquisición efectuada de un solar para la construcción de un aljibe público en el Estañol, de extensión diez metros de ancho por cincuenta de largo, al propietario del predio Son Fideu, D. Bernardo Salvá, por precio de 450 Ptas.»

«LLUVIA ABUNDANTE.—A fines de la semana anterior y principios de ésta había llovido en distintos puntos de la comarca, mas estas lluvias no habían sido tan intensas y generales que permitieran las operaciones de la siembra. El jueves (15 de octubre) durante todo el día y gran parte de la noche cayeron en tanta abundancia las aguas en todo el término que los agricultores, en bastantes puntos, habrán de permanecer parados algunos días por exceso de sazón. Hasta ahora se había temido que este año llevase un curso semejante al anterior, pero al presente están completamente desvanecidos estos temores.»

«EL VELODROMO.—El domingo pasado (18 de octubre), a las tres y media de la tarde el Rdo. Sr. Cura-Párroco, D. Andrés Pont, procedió a la bendición del velódromo de esta villa, empezando desde luego la función conforme al programa publicado.—El gentío resultó casi excesivo y las carreras brillantísimas y sin incidente alguno.»

«LA ULTIMA FERIA.—La última feria, celebrada el domingo pasado, en este pueblo fue en verdad más concurrida y provista de toda clase de mercancías de lo que podía esperarse en las circunstancias anormales que atravesamos. Lo único que escaseó fue el ganado mayor con respecto a lo que solía suceder en años anteriores.»

«LAS LLUVIAS.—A las abundantes lluvias de la semana anterior hay que reseñar otras muy frecuentes de estos días, habiendo llegado al punto de que los agricultores, a pesar del gran deseo de adelantar la siembra, se ven imposibilitados de dedicarse a ella.»

«MUSICAS.—El martes por la noche fueron muchas las músicas que recorrieron la población con motivo de ser la víspera del día de Virgenes, pero la que más llamó la atención fue una banda de guitarras y bandurrias, por su ajuste y afinación, compuesta por varios aficionados de esta población.»

«CORDIAL FELICITACIÓN.—Después de brillantísimos estudios ha concluido la carrera y obtenido el título de Veterinario nuestro buen amigo y colaborador el ilustrado joven D. Damián Contestí, quien se encuen-

tra desde hace días en ésta.—Le felicitamos cordialmente.»

«PASEO ESTACION-LAVADEROS.—En la sesión celebrada por la Corporación municipal, el 23 de octubre de 1914, "Se dió cuenta del proyecto firmado por el Arquitecto Sr. Aleñá para la abertura del Paseo que ha de unir la Estación de ferrocarril con la calle de Lavaderos, al cual se acompaña la relación de propietarios a quienes afectará el expediente de expropiación, y se acordó, con arreglo a lo dispuesto en el artículo 15 de la Ley de Expropiación forzosa, remitir al Sr. Gobernador copia de la citada relación para su publicación en el *Boletín Oficial*".»

«ENFERMO.—Nos ha sorprendido dolorosamente la noticia de que nuestro buen amigo y asiduo colaborador el joven maestro D. Lucas Clar, que poco ha pasó a Barcelona para continuar sus estudios en la Normal Superior, en los primeros días de esta semana sufrió una indisposición de importancia.»

«EL TIFUS EN BARCELONA.—Según las noticias que se reciben de la Ciudad Condal, aquel vecindario está alarmadísimo por el progreso de las fiebres tifoideas allí existentes. Son muchos cada día los nuevos casos.—...—Del estado de nuestro particular amigo, don Lucas Clar, que como dijimos había sido atacado por una infecciosa enfermedad, podemos dar satisfactorias noticias. Dios mediante pronto estará fuera de peligro.»

«LA FUENTE DE LA VILLA.—Después de muchos meses de completa extinción, parece ha empezado a manar otra vez la fuente de la villa, cuyas aguas llegan al pueblo aunque en poca cantidad.»

«AMONESTACION.—Por faltar al pago dos individuos que estaban hospedados en la fonda de Jaime Romaguera (a) Barret, tuvieron que ser amonestados por el Sr. Alcalde, pagando luego la deuda al dueño de la fonda.»

«COMISION MILITAR.—Ayer por la mañana llegaron de paso a nuestra población los Sres. militares que componen la Comisión Técnica encargada de dirigir el emplazamiento de un fuerte militar en el punto de la costa denominado *Cabo de Caya Rayana* (sic).—Componen dicha Comisión el Excmo. Sr. General Gobernador, Sr. Brualla; el Coronel de Infantería, Sr. Nouvillas; el Coronel de Ingenieros, Sr. Fort; el Teniente Coronel de Estado Mayor, Sr. Roca; el Teniente Coronel de Artillería, Sr. Ferrá y el Comandante de Ingenieros, Sr. Coll.—Según noticias pronto empezarán los trabajos de construcción del fuerte, por lo que es de esperar y dada la importancia de la obra, de seguro el encontrar ocupación para bastantes trabajadores de nuestra población.»

La Palmera
PRODUCTOS QUIMICOS INDUSTRIALES

Historiador Terrasa, 37 LLUCMAJOR

DETERGENCIA - DEPURACION DE AGUAS

La gama más completa de Europa en la Red más extensa de España.

Fabricado en
España por Seat

Fabricado en
Alemania por Audi

Rubí Automóviles
Llucmajor, S.A.

Red Seat. La garantía más fuerte.

EXPOSICION, VENTA Y REPARACION
Ctra. Arenal, s/n. Tel. 660234
LLUCMAJOR

EXPOSICION Y VENTA
C/. Terral, 4
EL ARENAL

TOMÀS MONSERRAT

(1873-1944)

Retratista d'un poble

EXPOSICIÓ FOTOGRÀFICA

Del 13 al 20 d'Octubre de 1984

SALA D'EXPOSICIONS, LLUCMAJOR

c/. Constitució, 30

Promoció cultural:

CAIXA DE BALEARS
"SA NOSTRA"

PLAÇA MAJOR

—Uep, Tomeu! —¿Quina la fas per aquí?

—Ja ho veus, Pere. Hem sortit a veure es poble, perque tant capgirat està que pareix que el volen canviar de lloc.

—Si, saps que n'hem vists de caramulls de terra per tot arreu.

—Si encara serveix per quedar arreglat d'una vegada...—

—Es tècnics diuen que sí i es regidor que duu aquets manuels també n'està convençut. Al manco així l'hi deuen dir es tècnics de Sosegur i altres.

—Es ben hora, perque endemés de no ploure encara perdem s'aigua pels canons de baix de terra.

—I sa política està ben encesa també. Ets teus amics uemeros ja no saben com heu han de fer per donar mala vida a n'es Batle i es seus.

—Mira, de qualche manera s'han de fer veure quan cau bé.

—Clar que sí, no en faltaria d'altre, perque si no es fan notar fent animalades no en saben d'altre forma. I si no ja me diràs tu lo que han fet d'ençà que hi son. Molta comandera tenen ells!!—

—No has d'esser tan exigerat, tothom s'aferra on pot...

—Si però..., no et posis així que sa política du aquestes coses, sino que feren ets polítics?

—Idò si que estam ben arreglats, si això és sa política. Mentres un fa paret s'altre l'hi desfà darrera da-

rrera. Com pot anar be això?

—Aquest hivern tot s'arreglarà. No te posis nerviós, que no es gens bò per la sang.—Te pujarà a d'es vint i estaràs pitjor.—

—Val més no parlar-ne pus. A veure si plou molt i ressucitam es camp, al menys no tot serà tant magra.

—Com pot ploure! Si es capellans ja no fan rogatives i ningú pensa amb ets Sants del Cel.

—Potser tenguir raò. Farem una cosa. Endemés d'invocar a Sant Isidre, Es Lleurador, peque mos doni bona saó també mos invocarem a des Sants des polítics. Per ventura així també se compondrà s'Ajuntament.

—Be, i tú que saps quin Sant és aquest?—Deu tenir molt feina per tenir-los a tots contents!

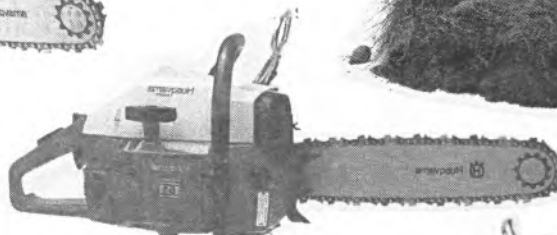
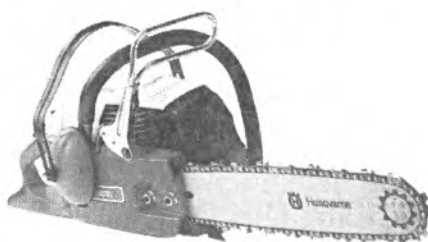
—Farem una cosa. Anem cap a c'as Rector i l'hi demanarem.

—Ben pensat. Anem. Farem cualque cosa bona.

(Aleshores d'ara encara no tenim, noves dels resultats. Ja vos ho comunicarem.)

AUTO-ELECTRIC
Barcelo

Ronda de Ponent, s/n.
Pedro A. Mataró, 55 - Tel. 66 01 70
LLUCMAJOR - Mallorca

Motor Balear, S. A.

C/. Aragón, 11 - Telfs. 46 36 00 - 04 - 08

- Palma de Mallorca

En la Feria de Llucmajor se presentarán los nuevos Diesel

COLABORADOR EN LLUCMAJOR

Rafael Tous Juan

Calle Pescadores, 2

Tel. 660303

LLUCMAJOR

**Ford Fiesta
Ford Scort
Ford Orion**

Materiales Construcción

Amengual

DISTRIBUIDOR DE CAOLITA

**glassi
dur**

FABRICADO POR FORMICA ESPAÑOLA, S.A.

ALMACEN:

Ronda Migjorn, 154

Teléfono 66 09 59

LLUCMAJOR

A vol d'Oronella

Vola, vola, oronella,
vola, vola, a on aniràs?
Si t'allunyes tira, tira,
no podràs venir a fira.

—Vaja una cançó més melancòlica.
—Sí, fietes meves. És una cançó de comiat.
—Heu de saber, idò, que no me desagrada.
—Es diu que la solien cantar a la vila per la santmi-
quelada quan les oronelles se'n anaven i s'estava a
punt de començar la temporada de fires que, com sa-
beu es celebren des del dia 29 de setembre festa del
patró del poble Sant Miquel Arcàngel fins dia 18 d'octu-
bre festa de Sant Lluç Evangelista.

—Sempre he lamentat no esser-hi.

—Però, la fira propiament dita, la diada ferial, és el
diumenge abans de Sant Lluç, i és coneguda i anome-
nada la «Darrera Fira» per tota Mallorca.

—Altres temps era molt celebrada i de tota l'illa hi
venia una gernació.

—Això que tant els mitjans de locomoció com els
camins d'antany no eren massa propicis per llargs
viatges.

—Idò heu de saber que en aquest dia tots els ca-
mins duïen a Llucmajor i aquesta vila sabia donar la

benvinguda a tothom i amb la seva històrica hospitali-
tat sabia acollir amatent tant als firaires com als visi-
tants que sempre han estat molts.

—Pareix que era un costum molt arrelada en els
mallorquins, i que encara subsisteix, anar a la fira de
Llucmajor. Quelcom molt greu havia de succeir per no
poder acudir en aquesta cita.

—Mirau quina cosa li va ocórrer a un amic que va
fer mestre d'Escola i la primera vegada el destinaren a
un poblet de la província de Cuenca. El primer dia que
hi era va anar a la taverna per a beure i conèixer la
gent. Vet aquí que el taverner, un home gras amb una
gorra al cap, li diu:

—¿Y usted de dónde es?

—Yo soy de un pueblo de Mallorca que se dice
Llucmajor.

—Qué me dice Vd.! Sepa que yo he estado en su
pueblo.

—¿Cómo?

—Hice el servicio militar en Palma y estuve de asis-
tente con un capitán y como tenían costumbre de ir
cada año a sus ferias este año yo también fui con ellos.

—Vaya, pues me alegro que conozca mi pueblo.

—Puede estar orgulloso de sus ferias, son las más
fenomenales que he visto. Fiesta, alegría, simpatía y
una tan amable acogida en todas partes que nunca lo
he olvidado ni lo olvidaré.

—Hi ha per a quedar amb la boca oberta.

—Vertaderament els llucmajorers poden estar orgu-
llosos de les seves Fires.

PHOENIX

AUTO

RACING, S. A.

RENT A CAR

C/. MARIA ANTONIA SALVA, 41
TELEFONO 490587
EL ARENAL MALLORCA

Comestibles Congelados Clar

OFERTAS QUINCENALES
A PRECIO DE COSTE
APROVECHELAS

Obispo Taxanet, 62 - Tel. 660393
LLUCMAJOR

La aventura de la prensa, en el pasado siglo, y en esta isla, podía acabar frecuentemente tal que así: con su editor responsable encausado bajo acusación de libelo, condenado por la Audiencia Territorial a veinticinco meses de destierro de la ciudad de Palma y radio de cinco leguas, multa de cien duros, suspensión de todo cargo o derecho político mientras durase la condena y, para más regodeo, al pago de las costas procesales. Eso por lo menos es cuanto, según he podido averiguar, le sucedió al osado emprendedor de una aventura periodística que apareció bajo el poco académico título de «El tío taratru» —periódico quincenal artístico, literario, satírico, serio y burlesco— que vio la luz exactamente entre el 1 de julio y el 15 de agosto de 1849, es decir, durante cuatro números. El querellante resultaría ser el circunspecto erudito don Joaquín María Bover.

El patio se presentaba animado por estas fechas en que se disputaban el favor de los lectores no menos de una docena de publicaciones de carácter periódico, y ni siquiera los satírico burlescos ofrecían síntomas de escarmiento, puesto que al correr del mismo año de 1849 aparece el anuncio de la inminente publicación de un nuevo producto editorial, bajo el título de «El látigo», en quien algunos creen ver el precursor de otro no menos fausta memoria que dió en llamarse «La Charanga». Convivían por esos días papeles tan dispares como «La franc observateur», álbum de littérature et des beaux arts, editado en francés por un reincidente de nombre Jaime Cabanellas, que en 1843 y en la misma Mallorca se había atrevido ya a publicar «L'Exotique», álbum de science et littérature, hasta el «Monitor religioso» que redactaba y editaba a sus expensas don Antonio Furió; «El Balear», diario de corte liberal que se publicó hasta 1856, y que curiosamente no aparecía los sábados, o para despolitizar el panorama, «El Historiador Palmesano», periódico de literatura, bellas artes, biografías y demás cosas que no pertenecen a la política ni a la religión, como rezaba en su cabecera, al que dedicó sus esfuerzos don Ramón Medel, a quien al parecer la historia no ha hecho justicia por sus muchos desvelos para desasnar a la ciudadanía.

No había sin embargo por qué espantarse. «L'Ignorancia», la más estudiada por los eruditos de las publicaciones periódicas, reeditada incluso hoy en facsimil, recogería más adelante la antorcha de una tradición que a lo largo del siglo que corremos no ha tenido lamentablemente continuidad salvo esporádicas y no muy afortunadas muestras, y que constituían el más precioso exponente de la inteligencia y fino sentido del humor de que pueden y saben hacer gala los mallorquines. Incluso cuando, allá por el 1813, andaban a la greña dialéctica el famoso Ali-Bey el Abassi, o sea don Domingo Badia, primo del Pro-capellán del Regimiento Suizo de Wimpffen, con quien junto al Brigadier Jefe del Colegio de Cadetes de Artillería, don Joaquín Porras; don Isidoro Antillón, don Miguel Victoriá y don Guillermo Ignacio de Montis dieron en publicar un periódico de ideas avanzadas, de fuerte contenido político, titulado «La Aurora Patriótica Mallorquina» y que dió pie a la más animada época de toda la prensa en Mallorca a lo largo de su historia.

Nada menos que para parar los pies a las disolven-

COL·LABORACIÓ

BAR S'ARRAVAL

CA'N EUSEBIO

Plaza San Miguel

LLUCMAJOR

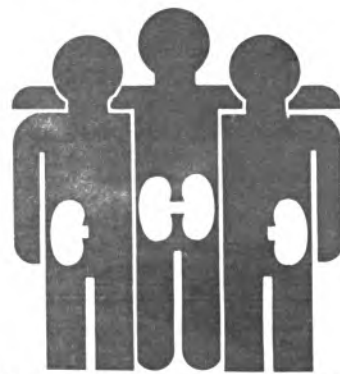
tes ideas propaladas por la «Aurora Patriótica» se vieron en la obligación de movilizarse un ejército de frailes, los dominicos Felipe Puigserver y los hermanos Domingo y Miguel Lladó; el observante P. Raymundo Strauch; el trinitario Miguel Ferrer; el felipense Antonio Togados con la colaboración del cura párroco de San Nicolás de Palma y los señores don Antonio Llaneras, don Vicente Rodríguez de Arellano y, por si la sangre llegaba al río, el doctor don José Canét. Entre unos y otros, entre junio de 1812 y diciembre de 1813, poco más de un año, fueron capaces para combatir la «Aurora Patriótica», de poner en marcha (y algún título quedará en el tintero, porque con posterioridad la mayoría de las colecciones fueron pasto de las llamas y por lo tanto hoy de difícilísima localización) desde «El liberal Napoleón» hasta el «Semanario Cristiano político», pasando por el «Diari de Buja», «Nou Diari de Buja», «El amigo de la verdad» o la «Gazeta triunfo Mensal». Ya pueden imaginarse la que se armó.

El Padre Strauch acabaría en la cárcel, aunque no por ello y entre rejas dejó de redactar furiosos y despiadados ataques contra «La Aurora» ayudado por el tenaz P. Miguel Ferrer, emprendedor de «El Diablo predicador», los dos Diaris de Buja y «La Lluna patriótica de Mallorca», o por el carmelita descalzo P. Manuel de Santo Tomás de Aquino Traggia, morador de la cartuja de Valldemossa y responsable de «El amigo de la verdad», o también la «Gazeta triunfo Mensal», «en obsequi d'una Aurora que aparegué en aquesta illa en el present any de 1812 per a que lograssem un bon esplet de sol amb arpes esmolades». Ni siquiera la ayuda que puntualmente vino a brindarle «La Antorcha» a «La Aurora patriótica», de la mano de don José Díaz Morales,

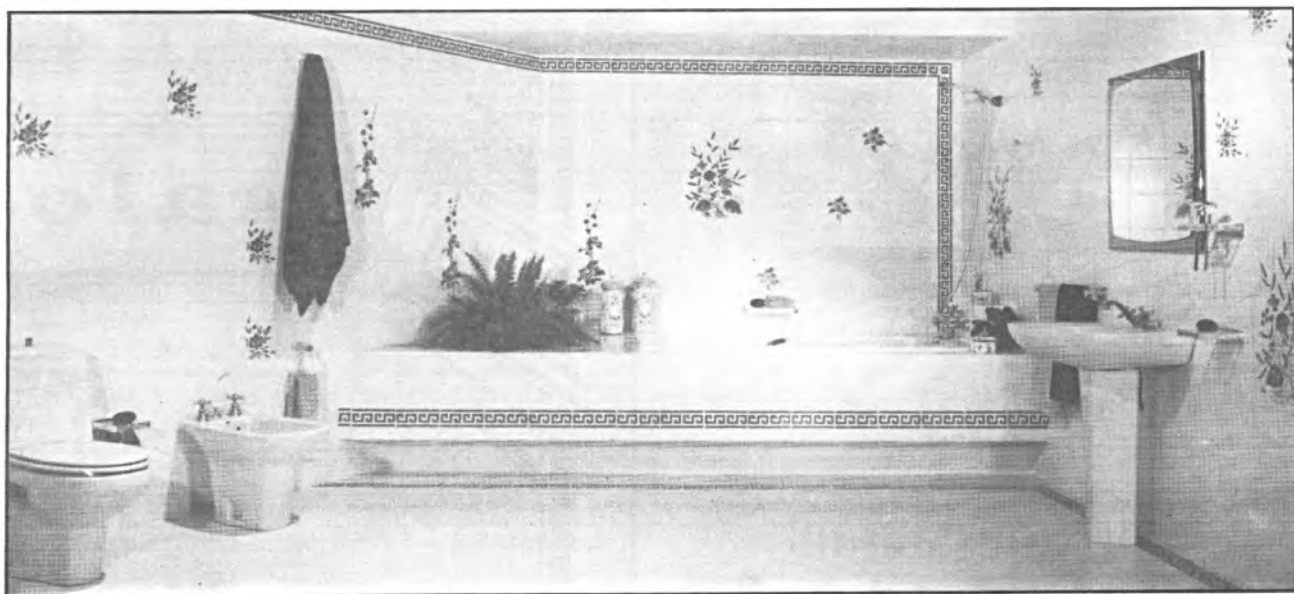
fue suficiente para que reinara la concordia entre realistas y liberales.

A cuento vienen estas divagaciones sobre algunos episodios de la prensa en Mallorca a lo largo del pasado siglo, ante la floración de publicaciones que hoy vuelve a disfrutar la isla y en las que, calidades aparte, es preciso ver una continuación de la vitalidad y la inquietud que a lo largo de la historia ha existido en Mallorca, y que ha posibilitado un pluralismo, aunque en ocasiones no excesivamente civilizado, si, cuando menos, siempre enriquecedor. De todo lo cual es preciso congratularse.

* Secretario de la Associació de la Premsa Forana de Mallorca.

TUS RIÑONES SALVAN DOS VIDAS

ALMACENES

FEMENIAS S.A.

MATERIALES DE CONSTRUCCION

Hirt. Diego Zaforteza, 3.
Tels. 263772 - 260087
EL ARENAL

EXPOSICION Y ALMACEN:
C/. Ronda de Mitjorn s/n. Tel. 660701. Llucmajor

ALMACEN C/. Aragón, 139. Tels. 272356 - 272364. PALMÁ.

SIMPLE TESTIMONIO

COLABORACIONES

Me ocurre, con doce años de ausencia sobre las páginas de mi libro «Maremagnum», como le ocurría a la mujer de mi protagonista, aquel periodista pionero de la libertad de expresión que, ya en 1970, desde las páginas del rotativo de mayor tirada vespertina en todo el país, estando Franco y su sistema en el poder y la censura en pleno vigor de represión, ya clamaba, hasta enloquecer, por un orden más justo, más democrático y, sobre todo, más libre.

La mujer de este periodista de ficción (alguien dijo que «Maremagnum» era el más profundo de mis autorretratos literarios, lo cual se le agradece hasta la eternidad), de nombre Ana Otero, dice al final del libro: «Tengo ahora... una honda sensación de agonía. Llevo hacia el periódico la última noticia que acaba de redactar mi marido. Me ha dicho que no deje de dársela al director, personalmente. Sin embargo, yo sé que es implacable y creo, sinceramente, que debe formar parte del último y más sagrado capítulo de mis me-

morias. Us la enseno con cierto temblor. Dice así:

«He encontrado a Pedro Martín (Pedro Martín es el periodista mencionado más arriba) en plena paz y le he preguntado:

—¿A dónde vas, Pedro?

—A la guerra. —me ha contestado.

—¿Por qué?

—Porque está durando demasiado y veo que, desde aquí no haremos nada eficaz.

—¿A qué guerra te refieres?

—A cualquier guerra.

—Pero nosotros tenemos paz... ¡Más de treinta años de paz!

—¡Yo no he hecho nada! ¡Soy inocente de esa paz! —grita Pedro.

He visto a Pedro Martín en plena paz. Miraba hacia el futuro... Minutos más tarde, he visto también que le pegaban un tiro por la espalda...»

Este fragmento, que fuera de contexto parecerá una vulgar invención literaria, indica que el periodista ya no está en sus cabales, después de tantos y tantos años de no saborear la libertad de expresión. Pero,

ahora que releo mi propia novela, ahora que ya no me queda ni un céntimo de aquel fuerte premio en metálico que me gané con ella, me doy cuenta de que, cuando desertamos de la paz o de la represión, nos espera siempre un tiro por la espalda.

Casi diez años después, en plena democracia y libertad,

este humilde periodista tuvo que llevar a dos policías de escolta, día y noche, durante más de un año. Juan Brillo y su compañero Ignacio Silva han custodiado, con armas reglamentarias en sus riñones, mi pobre vida de periodista político, director de un periódico, en Madrid. La razón que indujo al ministro Rosón a ponerme

Bar - Restaurant

“Es 4 Vents”

Ctra. Manacor Km. 21'700

Tel. 665173

ALGAIDA (Mallorca)

escorta oficial fue una razón verdaderamente inconcebible: por querer rectificar hacia la libertad y la democracia, en plena democracia, un periódico que, por lo que se pudo ver, había desviado su nombre —«El Imparcial»— hacia la extrema derecha, hacia la banda más revolucionista de España. Entonces, cuando acepté la responsabilidad profesional de devolverle al periódico su característica de imparcialidad, su liberalismo intelectual de antaño, su prestigio, fundado en las firmas de Ortega y Gasset, Azorín, Mariano de Cavia, Emilia Pardo Bazán, Ayala, Romero, Tierno Galván, Carrillo, Areilza, etcétera, y procuré apartarlo, de un día para otro, del 8 al 9 de mayo de 1980, de la línea catastrofista y reaccionaria en que estaba, entonces, se alzaron contra mí algunos energúmenos armados —asesinos a sueldo de la ultraderecha— y me amenazaron de muerte. No han faltado ciudadanos y ciudadanas que, en su ingenuidad o ignorancia, han creído que mi escolta policial era debida a mi conversación disuasoria con Tejero en la noche del 23 de febrero de 1981. Cuando eso ocurrió, ya lleva-

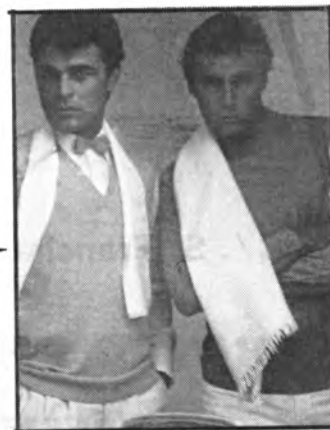
ban conmigo más de cuatro meses los policías de escolta.

Siempre cabe esperar un tiro por la espalda, en un país tan dado a los rencores y a las envidias. Tampoco han faltado, aquí en Mallorca, los malignos colegas que, cuando han hablado de mí, se han bañado en mierda y en su propia mala baba, definiéndome como a un «conocido fascista». Eso dijo, malaventuradamente, un pobre infeliz que, a falta de ideas y de conocimientos, finge encontrar crispaciones, defectos y mala ley en quienes le rodean solidariamente.

Desde luego, ese fue un tiro con escopeta de tapón. Pero no deja de ser un tiro traicionero.

Otro día, podría contar más detalles acerca de mi imparcialidad socio-política.

Juan Pla.

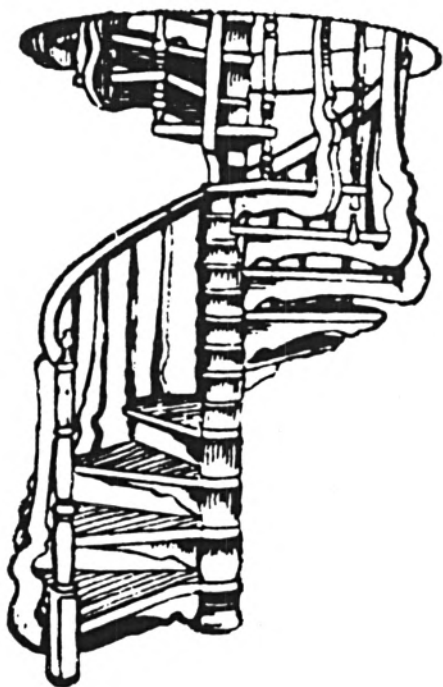
Creaciones

Gari

«CA NA PEPA»

Plaza España, 39. Telf. 66 02 86.

Llucmajor

"Bibiloni"

PEDRO GARCIA PAREDES

CARPINTERIA METALICA

Calle Antonio Garcias, 52 - Teléfono 66 09 32
LLUCMAJOR (Mallorca)

Destilerias Reunidas S.A.

C/. S. Francisco, s/n - Tel. 66 01 78 - LLUCMAJOR (Mallorca)

**FABRICA DE LICORES Y ALMACEN DE LICORES,
WHISKY, VINOS Y CHAMPAÑAS**

JUAN PUIGSERVER JAUME, Presidente de la Comisión de Cultura y Deportes

JUAN J. MAESTRE GOMEZ, Concejal de Ferias y Fiestas

Como cada año nuestras Ferias han llegado puntualmente a su cita.

Para hablárnos de ellas hemos conversado con D. Juan Puigserver Jaume, Primer Teniente Alcalde y Presidente de la Comisión de Cultura y Deportes y con D. Juan José Maestre Gómez, Concejal de Ferias y Fiestas, máximos responsables de la organización de las jornadas feriales.

—¿La organización y planificación de las Ferias a quién corresponde, según su criterio?

—Es competencia de la Comisión de Cultura y Deportes, la cual coordina, en el contexto general de los trabajos, su Presidente.

—¿Cómo valoran el Programa de Ferias 1984?

—A nuestro entender hemos confeccionado un extenso programa en el cual se puede apreciar como se ha dado cabida a todas las manifestaciones culturales y deportivas en base a dar satisfacción a todos los colectivos contemplados en estos aspectos.

—¿Qué actividades artísticas y deportivas han considerado?

—Hemos estudiado detenidamente lo que por tradición y arraigo popular tiene nuestro pueblo. Así se han seleccionado temas desde el Pregón de Ferias, conferencias técnico-agrícolas y ganaderas hasta las manifestaciones artísticas y culturales como el concierto de Órgano en la Parroquia, el de nuestra Banda de Música y el Acto Lírico en el Convento. No se han olvidado los actos po-

pulares como Bailes Típicos en la plaza y representaciones teatrales.

—¿Y en el aspecto deportivo?

—Se ha desarrollado un nutrido programa que abarca un amplio abanico de actividades deportivas como carreras ciclistas, tiro, fútbol, balonceto, billar, tenis, pesca, judo, etc. Culminando esta gamma deportiva con una diada atlética dedicada a los escolares.

También es de resaltar el I Torneo de Ajedrez «Ciudad de Lluçmajor» y los festivales infantiles y juveniles, y la masiva aceptación que ha tenido la marcha ciclista a las «Piquetes des Pèlag» cuyas inscripciones fueron numerosísimas.

—¿Qué nos dicen de los tradicionales concursos?

—Pues que hemos seguido con los ya conocidos como son el ovino y canino, y como novedad este año se celebrará también una exposición de Palomos de Razas Antiguas, y naturalmente la «V Mostra Lluçmajorera» de productos industriales de nuestro municipio donde se podrán admirar las

últimas novedades de nuestra artesanía.

—¿En cuanto a las exposiciones artísticas qué novedades hay?

—En esta edición de Ferias 84 hemos considerado el que por parte del Ayuntamiento sólo se organice una Exposición Colectiva que recopilara una selección de obras de los artistas que lo soliciten. Esta Exposición se regirá por unas bases que contemplan la posibilidad de que las obras expuestas puedan ser adquiridas por quienes lo deseen.

Esto no excluye el que cualquier artista pueda exponer en otros lugares como de costumbre en la feria.

En este aspecto hemos de añadir que para años venideros esta Comisión de Cultura tiene en estudio el proyecto de establecer una Exposición-Concurso dotada de importantes premios y que abarcaría desde óleos, acuarelas, pastel,

dibujo, cerámicas, etc. que se regirá por unas bases prefijadas.

—Señores, los trabajos no se hacen solos y no hay milagros en este aspecto. Dígnos, ¿ha sido laborioso preparar nuestras Ferias?

—Entendemos que nada se puede abandonar a la improvisación si no se quiere caer en estrepitoso fracaso.

Ahora bien, entre la responsabilidad que contraíamos en esta específica área de actividades del Ayuntamiento somos conscientes que nuestra experiencia en esta Comisión nos ha facilitado el trabajo de planificar y organizar todos los actos hasta el más mínimo detalle.

Desde aquí queremos agradecer públicamente la valiosa colaboración en la organización de actos al Club Esplai, Cassino la Vila, y los Club Ciclistas, de Baloncesto, de Fútbol, de Tiro, de Pesca, de Judo,

EMBUTIDOS Y CARNES

Escalas

Ronda Ponent, s/n.

Teléfono 660082

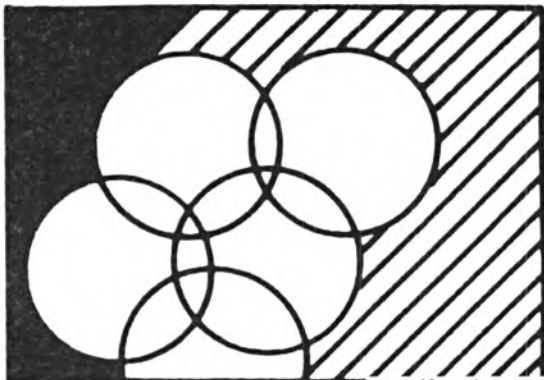
LLUCMAJOR (Mallorca)

Muebles

JAUME

EXPOSICION Y VENTA DE MUEBLES
DE TODOS LOS ESTILOS

Convento, 109 - Tel. 66 03 50
San Lorenzo, 23-25 - Tel. 66 04 51
LLUCMAJOR (Mallorca)

de Billar; a la Colombófila, a los Grupos de Danza, a la Sociedad de Cazadores, etc.

Y también expresar nuestra gratitud a las Entidades colaboradoras en el patrocinio de nuestros Concursos; al Govern de la Comunitat Autònoma, Consell Insular de Mallorca, Caja de Pensiones «La Caixa», Caja de Baleares «Sa Nostra», Caja Rural Provincial, Instituto de Relaciones Agrarias, Cámara Agraria Local, y al Ayuntamiento.

—Por nuestra parte les agradecemos su amabilidad en atendernos y dignarse contestar a nuestras preguntas para nuestra Revista SA VEU DE LLUCMAJOR.

Si quieren añadir algo a lo

manifestado nuestras páginas están a su disposición.

—Nosotros les agradecemos la atención que han tenido con esta Comisión de Cultura y Deportes y tenemos muchísimo gusto en añadir y expresar nuestro profundo deseo de que nuestras Ferias no se consideren exclusivas de nadie sino que las consideremos propiedad de todos, como un patrimonio cultural que debe obligarnos a velar por ellas y cuidarlas con esmero y solicitud procurando mejorarlas y superarlas cada año.

Y finalmente dar la bienvenida a todos los que nos visiten deseándoles una feliz estancia entre nosotros y a todos los llucmajorers una buena «fermança», y «molts d'anys».

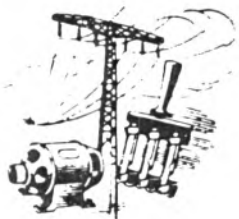
EL PREGON DE FERIAS

DE «PRONUNCIAMIENTO» NADA

Pese a cierta revista con editorial de quita y pon, Mateo Monserrat Pastor pronunció el Pregón de Ferias 1984, en la Sala Capitular del Ayuntamiento, el pasado 28 de septiembre. Asistimos al acto entre curiosos y temerosos por mor del «pronunciamento» anunciado por el corresponsal de «Ultima Hora», el 27 anterior. No pasó nada; no hubo «pronunciamento» ni en el

sentido militar ni en el judicial. Simplemente hubo, además de la entrea de la merecida «Espigolera» a don Juan de Vidal y Salvá, un brillantísimo Pregón, magistralmente pronunciado por don Mateo Monserrat Pastor, tras la magnífica presentación que del mismo hizo Jaime Oliver Jaume, con un final apoteósico.

UN LLUCMAJORER.

ELECTRICA *Calafat*

CRISTOBAL CALAFAT JUAN

INSTALACIONES ELECTRICAS
Y ENERGIA SOLAR
SERVICIO TECNICO

C/. Sa Fira, 3 - Tel. 661901

Particular: Ronda Mijorn, 90 - 2.º - Tel. 660608

LLUCMAJOR

(Mallorca)

AUTO ESCUELA

Rafael Fiol

LLUCMAJOR: Pescadores, 19 - Tel. 66 02 46

EL ARENAL: Pl. dels Nins, 3 - Tel. 26 43 51

PISTA DE PRACTICAS: Teléfono 66 17 25

GASOLINERAS DE LLUCMAJOR

Son Verí, S. A. - El Arenal

J. Pou - Carretera Palma Km. 23

Carlos V - Avenida - Llucmajor

**DESEA A SUS CLIENTES Y AMIGOS
«BONES FIRES»**

CA'N TANO

en el más puro estilo

MUSIC BAR

Carrer d'es Vall, 2

Tel. 66 19 16
Llucmajor

PEDRO CANTALLOPS LLADO

PINTURAS AUTOMOVILES

Ronda Migjorn, 164 - Teléfono 66 08 89
LLUCMAJOR (Mallorca)

Ajuntament de Lluçmajor

FIRES DE LLUCMAJOR 1984

Diumenge, dia 14, DARRERA FIRA

A les 10'30 h.—Recepció de les Autoritats Provincials a la Casa de la Vila, seguidament, visita de les Autoritats Provincials i Locals amb la Banda de Música al recinte de la Fira.

A la pista poliesportiva de la plaça Rufino Carpena, actuació dels grups de balls típics mallorquins: «Aires d'es Pla» i «Escola de Dança» de Lluçmajor i «Col·legi Sant Vicenç de Paul» de S'Arenal.

Amollada de coloms del Club Esportiu Colombòfil Missatger Lluçmajorer.

Visita de les autoritats a la V Mostra Lluçmajorera.

XI Concurs - Exposició Provincial de Bestiar Ovi.

Exposició de Coloms de raçes antigues, per la Societat de Colomicultura de la Soletat.

Exposició de Maquinària Agrícola i Industrial.

Repertiment dels premis dels concursos.

Aquestes demostracions Agrícoles, Ramaderes i Canines, i també la V Mostra Lluçmajorera estan patrocinades per:

Govern Autònom.

Consell Insular de Mallorca.

Caixa de Pensions «La Caixa»

Caixa de Balears «Sa Nostra».

Caixa Rural Provincial.

Institut de Relacions Agràries.

Cambra Agrària Local.

Magnífic Ajuntament de Lluçmajor.

A les 16 h.—En el Camp Municipal d'Esports, partit de futbol entre els equips: Esportles i Espanya.

Dilluns, dia 15, FIRO

A les 12 h.—En el Saló d'Actes de l'Ajuntament, entrega de premis als guanyadors dels diferents concursos infantils.

A les 15 h.—En el Camp Municipal d'Esports III^{er} Campionat Local Escolar de Proves d'Atletisme.

A les 15'30 h.—En el Camp Municipal d'Esports final del torneig de Tennis «Fires 84».

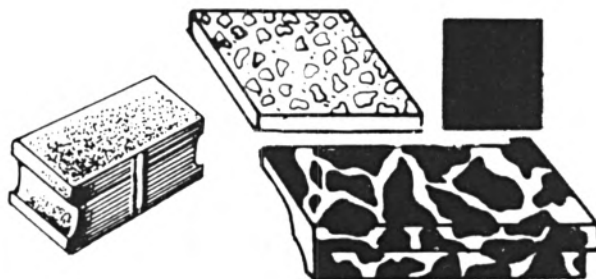
Construcciones

Lorenzo

Monreal

C. Miguel Salvá, 43-1°.

Telf. 66 14 75. Lluçmajor.

Sebastián

Mir Fullana

Terrazos y Bloques MIR

Fabricación de baldosas terrazo y de acera - Bloques y bovedillas
Piedra artificial de todas clases - Pulidos y Vitrificados

Fábrica, oficinas, venta y exposición: Carretera Algaida (Km. 1)

Teléfono fábrica: 66 03 42 - Teléfono particular: 66 01 87

LLUCMAJOR

(Mallorca)

Fa dos anys hem iniciat el costum de publicar cada any per les fires
algún pregó dels que considerem més característics.
El primer que publicarem fou el de Mn. Baltasar Coll Tomàs, després
el d'En Miquel Pons i Bonet i ara ens plau oferir als nostres estimats lec-
tors uns fragments del d'En Bernat Vidal i Thomas.
Aquests tres pregons formen una trilogia on es fa una exhaustiva
descripció monogràfica de la nostra Fira, amb un estil i una prosa que els
acrediten com obres d'antologia.

FERIAS DE LLUCHMAYOR 1966

CICLOMOTORES BICICLETAS
TALLER DE REPARACIONES

Ciclos Pou

C/ MUSIC JOAN XAMENA, 10
LLUCHMAJOR

S'espigolera

DONNA I HOME

Boutique

Perfumeria - Objetos para regalo
Ropa informal

PREGON DE FERIAS 1966

Com lema d'aquest pregó, pugnen per sortir i s'imposen, una mica pedants si no fossin massa fàcils de citar, les paraules inicials de la Divina Comèdia, escaients perquè enguany es commemora el setè centenari del naixement del seu autor. "*Nel mezzo del cammin...*", a mitjan lloc del camí...; no en sentit figurat, sinó en el més estricte sentit de la realitat diària. Al bell mig del camí d'aquell poble on vaig néixer anant a Ciutat seu i s'afanya Lluçmajor. Al cor de la planura, "*nel mezzo*" de les rutes que, radials, van de cap a cap del seu terme grandios i que es resolen en una gran creu de camins: camí de Santanyí i les seves cales, camí de Randa, perfumat d'aigua de menta, i a migjorn, Capocorb o Cala Pi.

Al creuer de tants de camins del pla, a una vila antiga i important, esdevinguda ciutat, és ben natural i just que hi acudís gent de Ciutat i de les foranies a vendre els seus productes i que s'hi establís una fira, amb tots els privilegis que comportava la seva creació. ¡Quina satisfacció poder conèixer els orígens de les coses! Lluçmajor té la fortuna de saber, pel venerable pergami que teniu emmarcat dins or, com recorda el meu eminent amic B. Font i Obrador, al seu excellent treball "*Orígenes de Lluçmajor*", ric de notícies inèdites trobades al fons del sac de la nostra història, que enguany s'escau el 422 aniversari de la Real Cèdula creant la vostra Fira.

Per aquest camins no hi rodaven serveis regulars de passatgers. Els viatges es feien a cavall, en mules i ases ensellats, si bé els carros de parell tenien pit i alè per envestir pels vials més inverossímils, com els carros dels films de l'Oest. I no faltaven barques costeres per enllaçar les poblacions marineres. Entre 1825 i 1857 — jo diria que entre els quinze anys abans d'aquesta darrera data — la carretera de Ciutat a Lluçmajor va sofrir, millor dit va beneficiar-se, una radical, magnífica transformació, rebaixant algunes cotes i sobretot convertint en realitat aquest modèlic, recte, traçat,

• • •

El pas del carro dels traguiners a la diligència va esser una passa de gegant en això de la relativa comoditat que un, més o manco resignat, pot disfrutar quan viatge. Jo he escrit la mínima història de l'anar i venir de Ciutat del meu poble.³ Es un tema de certa amenitat el contar les peripecies d'aquelles diligències llucmajoreres que serviren la ruta de Santanyí

PREGON DE FERIAS 1966

a la Palma dels mallorquins i els episodis de la competència d'En Barret, En Reviu i d'En Fosquet que, primer en galeres de dues rodes i després amb altres de quatre, anaren i virgueren pels nostres camins. Dels hostals o fondes de Can Barret, al carrer de la Fira, de Can Joan Reviu, a la Plaça, de Can Fosquet, al carrer del *Olivo*, sortien a les 5 i mitja les diligències que llavors, a Ciutat, tenien la posada als carrers d'En Bauló, de la Farina o "*Cordelería*" pel barri del Mercadal.

Pel barri del Mercadal
he sentit l'olor sobtada
de les drogues astringents,
dels esperits i vitualles.
A l'ombra de soportals
l'història se'm feia clara
d'uns segles transcorreguts
i del geni de ma pàtria.

(Miquel S. Oliver)

Conten que els passatgers que havien partit de Santanyí reposaven a Lluçmajor a Can Llopis o a Can Blau, que tenia el nom barogià de "*L Farola Verde*". I encara hi havia el correu que enllaçava amb el tren d'Algaida servit per En Sebastià Reviu del carrer del *Salón*.⁴

Són molts els qui us podran contar les aventures d'aquests viatges e les diligències de començament del segle: ancada envant, ancada enrere; segons l'equilibri del viatge; pujada de les costes a peu si no hi havi sobretaxa; les carreres que a vegades es feien entre galera i galera, en competència, estimulades pels passatgers que cridaven: — Da-li faves, da-faves! I aquelles dones ciutadanes que sortien al camí, per no pagar dreu de porta, i demanaven:

—Carreter, que duis gallines?

—Carreter, una sobrassadeta petita i llisa...

I els molts enginyers que s'inventaren els pagesos per passar de matuta el vi, l'aviram, el porc, motiu per una llarga i divertida conversa d'hivern.

• • •

La indignació per la recent supressió del tren me fa cloure la boca i no puc insinuar la història de 45 anys del ferrocarril que seguia un itinerari tan bell per la vostra Marina, allà pels viaductes de S'Arenal, voltant en corba elegantíssima per Son Verí i Son Granada, amb aquelles garrigues de mates, ullastres, clapes de pins, per on corrien els conills i saltaven les perdius i la badia d'un blau inoblidable...

Pels camins que conflueixen a Lluçmajor — "som el cor de la planura",

PREGON DE FERIAS 1966

canta Na Maria Antònia —, cap aquí venien, de totes les bandes de Mallorca, els firers des dels hisendats mercaders de bestiar i els argenters als marxandos de quincalla amb les pepes i cavalls de cartó, els muntanyencs de les olives i aquella doneta tan polida que venia safrà. I les torroneres!!! Fira de bestiar a Llucmajor! Aquí nutrides guardes de cavalls ben aregats i muls somerins i eguins dòcils a les brides i l'islamita estampa dels asets d'Alger. Allà els pagesos es miraven el bell perfil d'una egua ufanosa o d'un tronc de mules de gràcia que — qui sap? qui sap? — seria pel cotxe de ca la Gran Cristiana, de Can Ayamans o Montenegro, o por junyir al carro de feina d'un amo o d'un jornalier...

Decau la fira de bestiar però continuen essent cercats els animals sovint insubstituïbles. La maquinària agrícola, en tan bona hora ben arribada, desplaça els animals nobles i sofrits tan admirats i estimats pels vells pagesos; i com camvien, també, les eines — l'arada romana bastida amb preceptes quasi litúrgics, la falç i la forca que estaven consagrades a Eleusina:

Fou Ceres la primera qui ensenyava
els mortals a girar la terra amb ferro...⁵

Bella i alegrement pintada l'exposició de màquines agrícoles al passeig del Rei En Jaume III... I creis que forma una geòrgica encantadora un sementer de primavera d'hivern migpartit de rostoll sec i de terra profun-

Construcciones

Llucmajor, S. A.

Teléfono 650442

Convento, 39 - bajos

LLUCMAJOR

ASPE ==
ASCENSORES

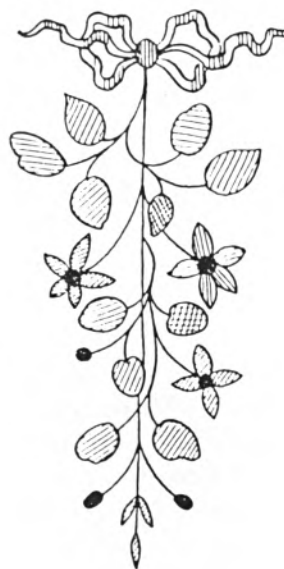
Mateo Perelló Molinas

Conservación y Montaje

EL ARENAL
Calle Marineta 7
Tel.Oficina:266232
Tel.Taller:266254

PREGON DE FERIAS 1966

dament girada pel tractor de color vibrant: blau elèctric, vermell encès, taronja, que camina poderós i segur amb un cervell i un cor que el manen. I la batedora tremolosa i la màquina de segar i batre que ensaca els cereals d'or. Adorables com una Venus foren les màquines pels futuristes de Marinetti. I Ferrand Léger i Todó han humanitzat les màquines a punt que l'home es mecanitza. No es pot dir que els nostres conradors hagin estat refractaris al progrés de la tècnica. Oh! lefiç memòria de l'amo En Toni des Forn — editor de "El pagès mallorquí" — que mai pogué imaginar la profitosa bellesa de les màquines agrícoles que frissen per entrar en contacte de la terra mallorquina, mentre es resolen definitivament els greus problemes del camp.

• • •

Amb el seu estil de miniaturiste el Prof. Miquel Pons ens donà la seva personal visió de la vostra Fira, matisada, opulenta de detalls; ara, per no reincidir ens acostarem amb erudita lent d'aproximació a badar davant alguns caires de la Fira: Peguem una ullada als muntanyencs que per devers el carrer del Vall venen les olives que duen de Comasema o de Massanella. Deia Virgili:

Ni tenen les olives olioses
una mateixa faç; n'hi ha de llargues,
n'hi ha d'orcals i d'amargoses *pàusies* ⁶

Quines eren aqueixes orcales i aqueixes pàusies? Tantes en tenim de variats d'olives: llimonenques, sevillines, bregades, pitxolines, negres i l'oliva autòctona, la bona oliva mallorquina — una mica surenca i pinyolosa — que ponderà part damunt totes les classes d'olives aquell gran europeu de València Lluís Vives. Escrivia en els seus Diàlegs — tradueix al mallorquí perquè, és cosa sabuda, l'original està en nobla prosa llatina — fent parlar Scopas: "Serviu ben a punt, trencades i posades en aigua-sal les olives de Mallorca". I com Demòcrit demanàs si no n'hi havia d'Andalusia, recapitulava Scopas: "Però són millors les de Mallorca." ⁷ Vot de qualitat per assaborir més bé les nostres olives...

• • •

Fa estona que no he vist cap dona que vengui safrà. Solien venir d'Inca, endreçades — canyom de bri amb els trencs ben marcats per la planxa — i amb balances d'argenter pesaven els estigmes de la subtil iridiàcea.

• • •

PREGON DE FERIAS 1966

I donat com som a la malenconia, per què no recordar alguns elements que visqueren la bohèmia de totes les fires, amb el sol plover, les brusques, els vents, els primers frets de les nits d'octubre? Els firers més pobres, grisos rodamons, gent d'hostal, sense caseta: l'homo de la cadernera que treu la bonaventura, l'herbolari, la vident que venia pomada de serp? Jo record En Manolo que tocava una corneta i feia la crida de llibres i revistes sense "imprimatur". ¿I aquell homenet de la "rateta" — amb un capell francès i una llarga brusa fumada — que tenia un cercol de rates enrevoltades d'una ensaimada amb les voreres menjades; i el vell, estirant i afluixant un fil, feia córrer aquelles ratetes de llauna pintada de negra amb la coa de retalls d'ala de barret, mentre deia, amb pronunciació forastera: "*La rateta, la rateta*"...

I aquells "xarlatans" amb xàtxara catalana que debanaven més espés que D. Melquíades Alvarez i la gent escoltava embadalida. (Escoltant un xarlatan a la Porta de Sant Antoni el tren va deixar un conegut meu). El vell Peña i el seu successor, alt i moreno, que dient-se Ripoll, tan bé va aprendre l'art del seu mestre que adoptà també el seu nom i dissertant, sense micròfon, per un bitllet de cinc duros us donava una mudada de panyo "made in Alcoi", una flassada, un paraigua, un despertador i tot quant tenia estret dins el puny...

• • •

Carpintería metálica
CARDELL

Exposición de Aluminio y
estanterías metálicas

C/ Médico Fco. Aulet, 75. Telf. 66 04 96.
Llucmajor.

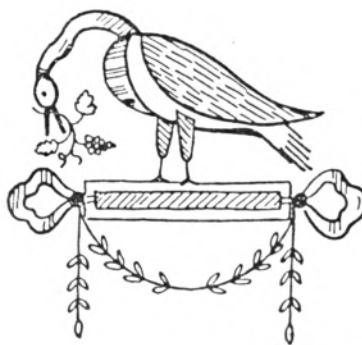
Disco

DISCOTECA
LA RAPITA - MALLORCA

**ABIERTO VIERNES, SABADO
NOCHE Y DOMINGO TARDE**

PREGON DE FERIAS 1966

I no us recordau d'aquells humildíssims "caballitos", amb l'arbre montat sobre una piràmide de posts mal closes que feien rutllar dos allots rodant a una gran maneta perhom. Cavallets atrotinats, penjim - penjam d'unes cadenes, pobres, malalts pegassos de malenconia, mal pintats i copejats que voltaven a un viatge sense final, al so d'un piano de maneta que tocava una vella italiana amb un monyo damunt cada orella i del que no més se sentia el tin-tin cloc-cloc d'uns ferreguins i unes castanyetes que marcaven el compàs d'un música imperceptible. Pío Baroja escriví allò de "*A mí dadme los viejos, los viejos caballos del tiovivo*". Jo que vaig encamellar-me damunt els "caballitos" del Francisco, el marit de la italiana, pererós i amic del fum i dels sucres de les tavernes, record com una cosa màgica allò tan decrepit que cercava escampar l'alegria pels pobles i que jo vaig compartir ple d'illusionada innocència. Cavallets d'ara de llautó, miralls i moviment elèctric, i copejar turbulents dels coxets de xoc. Amb la seva divina misèria: "*a mí dadme los viejos, los viejos caballos del del tiovivo*".⁸

S'AMFORA

PARAMENTS DE CUINA
OBJECTES DE REGAL
LLISTES DE NOCES

Vos desitja bones fires

C/. de Sa Font, 8 - Tel. 661816 - LLUCMAJOR

Sebastián Taberner Matas

FABRICA DE EMBUTIDOS

EMBUTIDOS
«MI VIDA»
ES MOLINS
Sucesor de Trías

MATADERO INDUSTRIAL
R. D. G. S. n.º 10.2.194 - P. M.

Especialidad en
Sobrasada Mallorquina
y derivados del cerdo

OBISPO JAUME, 50 - TELEFONO 660446

PREGON DE FERIAS 1966

I a la Fira — aquí tot hi té cabuda — es cantaven els trobos dels crims que havien apassionat els lectors de *successos* de tot el País que encara no tenien “El Caso” pel seu consum, si bé em sembla recordar que existia, macabra, “La Linterna”. ¿Teniu present els ingenus i horribles cartells amb escenes de crims, flor i delícia d'un Gutierrez-Solana? Com un hule tràgic de menjador, com una vexilla horrenda i candorosa es desenrevoltil·laven els cartells quadriculats en els que estaven pintats els protagonistes de la tragèdia: l'homicidi, punyal en mà, els interfects dins una bassa de sang mentre aquell fugia per la finestra, els tricorns, la presó, llavors el “*banquillo*” i la volta de garrot. Romanços dels crims de Cuenca, carrer de Fuencarral, de l'express d'Andalusia i el darrer que he sentit cantar: el de Sant Jordi:

“No está muy lejos de Palma
Sant Jordi que es caserío
donde se cometi6 el lio
que tanto turb6 la calma...”

Ni per la música ni la forma mètrica el trobo del “gañán” seguia la tècnica del romanç clàssic. A força de rebles, de ripis, pegava les cucaveles barroques de la decadència. El romanç de cec, que la gent seguia darrera el punter i després tornaria llegir imprès en fulles roses o verdes, avançava

CONSTRUCCIONES
Y
EXCAVACIONES

PEDRO PLANELLS

C/. MAYOR. 202 - TEL. 66 04 65
LLUCMAJOR

**PUB
ODEON**

PASEO JAIME III, 88
TEL. 66 07 81
LLUCMAJOR

PREGON DE FERIAS 1966

amb la mateixa assonància alterna:

"A la mujer y al querido
los degüella con un hacha,
las cabezas ruedan juntas,
de los pelos las agarra
y con ellas se presenta
al general de la plaza..." "

Romanços del crim que han recreat Valle Inclán, Salvador Espriu, Cela i que ara ha estilitzat amb la seva veu misteriosa, obscura, En Guillem d'Efak: crim centenari a Es Caparó, entre Petra i Manacor.

• • •

I deix pels darrers mots l'evocació d'una firera que va esser extremadament popular i que ha vist perllongar la seva memòria gràcies a una musiqueta de vals. Na Simona era la torronera principal; grassa i mostatxada, darrera una taula amb davantera blanca, venia torrons, avellanes i cussets de sucre dels que Na Simona arruixava les abelles goloses i els allots que s'acostaven massa. A l'arribar Na Simona a qualsevol fira es podia dir que ja hi erem tots. L'any 1904 el Rei Alfons XIII acompanyat de D. Antoni Maura visità Mallorca, precisament després de l'atentat de N'Artal contra En Maura, a Barcelona. Gràcies als brodats de la casaca del primer ministre el punyal es desvià i va romandre illes. I des de petit em contaren que quan En Maura, President del *Consejo de Ministros* i director de la *Real Academia Española* es donà compte de l'atentat, davant el Rei i cortesans, s'exclamà en la llengua del cor: "¡Ai! que m'han ferit"... Bé, doncs la cançoneta que feren a Na Simona va esser en l'ocasió d'aquella visita i deia amb cadència de Pigalle:

Quan el Rei va arribar a Palma
que va veure Na Simona
li va dir a Don Toni Maura:
—Oh quina nina més mona!
Don Toni Maura va dir:
—Aquesta és Na Simona
que ven cacahuets i avellanes
que duen de Barcelona.

Aquesta musiqueta de vals qui sap si haurà immortalitzat aquella torronera. La intenció sarcàstica s'esvaeix amb el temps embellidor. Sembla que aquella "nina tan mona" era una dona tova de grasses, tirada de barba, de front ruat, però amb l'aureola d'una simpatia que perdura després de 60 anys al ritme del "frou-frou".

• • •

Frèvols, irònics, sentimentals hem estat badant i observant els aspec-

PREGON DE FERIAS 1966

tes més pintorescs, més literaris de la Fira i de la vida, deslligats dels aspectes econòmics que són la raó fonamental de la Fira i de la vida. Ens cal acabar que el tema no tindria fi una vegada pres el lliç dels records personals. La facilitat de comunicacions ha fet que les fires — quan no són mostres d'intercanvi internacional — hagin perdut el seu caràcter d'origen. La fira s'ha convertit una festa amb el pretexte de la qual, seguint una tradició, es romp la guardiola i es compra la fermança: jugueta, anell o tractor. Una festa per a rebre els amics que baden, discuteixen, van amunt i avall i, a cavostra o a la fonda, fan un bon dinar.

Llucmajor, amb molt bon sentit, no deixa decaure aquestes fires multiseulars, ans al contrari les enriqueix amb mostres de maquinària agrícola, actes d'alegria popular i de refinament cultural, conferències, concerts, exposicions, esports... tot aquest dens programa que ja coneixeu i que jo hauria d'haver glosat. Llucmajor estima els seus costums però és un poble que exemplarment mira cap endavant, amb ulls espolsats, eixerevits. I a força de tota classe de sacrificis ha fet productiu el seu terme eixut — que hem de defensar amb tota l'energia avui que el camp s'ha convertit en un sector deprimit — ha creat una indústria ben sentada, la del calçat, amb uns operaris destres i conscients, i aplega amb seny el mannà del turisme. A força de treball i lluites el nivell de vida ha pujat. Però Llucmajor sap que el nivell de vida no es demostra exclusivament amb electrodomèstics. Els objectius econòmics tothom sap que han estat i són importantíssims, però no són únics ni immutables. Intentem tots conjugar els objectius econòmics amb els culturals. No una cultura alienada ni alienadora. Si d'aquell programa mínim i urgent d'En J. Costa: "*Escuela y despensa...*" tenim més o manco proveït el rebost o la gelera, intensifiquem els esforços per difondre la cultura, una cultura viva, utilitària, fent-la arribar a tothom i a tot lloc. Els que vivim arrelats a la pagesia procurem fer més agradable la vida dels pobles, procurant que hi arribin les coses bones de la ciutat. Que s'escampin per la pagesia centres d'ensenyança mitja i tècnica i pagesos i ciutadans pressionem perquè la nostra Illa sigui dotada d'una Universitat, la més immediata necessitat de Mallorca.

Benhaja Llucmajor, madona del pla, a mig camí de totes les rutes, que sap conjugar l'esforç amb l'esplai, els objectius econòmics amb els culturals. Enhorabona i endavant, sempre siguem qui som, ben arrelats a canostra i projectats cap a un futur sempre millor.

Peluqueria FINA

Carrer d'es Vall, 46 - LLUCMAJOR

RECUERDE...
PARA SU BIEN VESTIR

Creaciones

BENBO

San Miguel, 1 - LLUCMAJOR

SA MARINA DE LLUCMAJOR

FRANCESCA CABOT I CLAR
JERÒNIA CABOT I AVELLÀ

COL·LABORACIONS

AL·LECTOR:

Bon dia, bones tardes, o...
bon vespre.

Ara vaig a contar-te sa raó
per sa qual he fet aquest escrit.

Crec que no he fet més que
complir un deure que em co-
rresponia, perquè —cal dir-ho
ben clar—, per ses meves ve-
nes hi corr sang pagesa. Si!
Durant tota sa meua vida han
redolat per dins ca nostra innu-
merables noms de possessions:

—Guillem, hauries d'anar a
donar una passada devers Sa
Llapassa.

—És ben hora d'anar a pas-
sar una rella a's Camp Redó.

—No em facis es darrer en
anar a batre a Sa Torre.

—Arribaré fins a Torretxi, ara
que hi ha saó.

—A Cuguluitx convé anar-hi
amb s'arada de tres solcs.

Frases com aquestes han
format sempre part de sa meua
atmosfera familiar, i vulguis no
vulguis, tot aquest munt de
fets relacionats amb es camp,
han acabat per despertar en mi
un gran interès.

Per això un bon dia, amb tota
sa calma del món, mos asse-
guérem es padrí i jo vora sa
foganya, i muguérem conversa.

Ell em va contar, com ja ha-
via fet altres vegades, tot el que
representava per ell aquest
món que és Sa Marina.

Es padrí no acabava mai de
dir-me noms d'una possessió, i
s'altre, i s'altre. Va esser així
com jo vaig prendre paper i lla-
pis, i em vaig posar a escriure
organitzada cada una de ses
possessiones que podiem tro-
bar en passar per un determi-
nat camí.

Partint de Lluçmajor, es pa-
drí i jo vàrem recórrer amb sa
memoria totes ses finques que
hi havia:

- De Lluçmajor a S'Arenal.
- De Lluçmajor a Sa Torre.
- De Lluçmajor a S'Àguila.
- De Lluçmajor a Ca's Busso.
- De Lluçmajor a Cala Pi.
- De Lluçmajor a S'Esta-
nyol.

— De Lluçmajor pe's Camí
de Son Marrano.

D'aquesta manera jo havia
pensat fer un treball d'investi-
gació. Però, una vegada reco-
llits els noms de totes les fin-
ques, vaig trobar que la cosa
quedava freda escrita talment,
i vaig decidir compondre una
glossa.

Cap Blanc.

Tal com he dit, he intentat fer
amb aquest treball una combi-
nació que vol tenir una mica
d'investigació, i un altre poc de
creació personal.

Sa marina de Lluçmajor
contada pes meu padrí
que sense esser glosador
en sap una mala fi.

Padrí conta-mos ho bé
el que hi ha per sa marina
que el jovent de per aquí
ni sap d'on surt sa farina.

De Lluçmajor a S'Arenal
passant per sa carretera
sense girar-se a darrera
trobam tot aquest cabal:

Ca S'Hereu i Son Noguera
Cas Rossos i Son Fosquet
Son Antem, es Rafalet;
el que segueix ve a darrera:
Son Hereu, Son Dalabau,
Son Verí i Ca N'Aulet
llavors, seguint, seguint dret
ve Can Buxaca i Can Montes
més avall es Castellet
que ja està dins S'Arenal.
Els qui han guanyat jornal
són Son Verí i Cala Blava
que peguen dins Son Granada
i ens han fet s'animalada
d'urbanitzar, quin gran mal!
Passant pes camí de S'Àguila

trobam Son Gall, que és famós
perque allà hi va viure en Pere,
com ell no n'hi ha hagut dos...
El tenim per inventor

ho podem assegurar
clar que ha estat un cas dubtós
perque el varen enganar.
Després ve Son Genavoi,

Mutua General de Seguros

Ramos en que trabajamos:
ENFERMEDAD, INCENDIOS, VIDA
ACCIDENTES INDIVIDUALES, MULTI!
RIESGO EMBARCACIONES; AUTOMOVILES Etc.

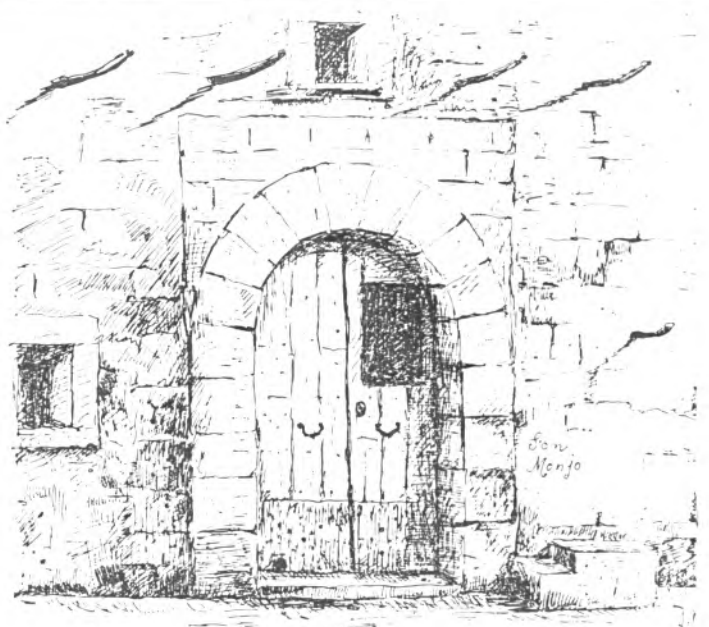
Delegación en LLUCMAJOR
AGUSTIN SOLIVELLAS CLAR
C/ Mayor, 69 Tel. 660728

Bennoc, Son Teixiquet, Cas
+ Frares

a l'esquerra Males Cases
Son Munar i Son Misseró.
Aturet un poc per favor,
Son Misser també hi ha,
llavors deixa-m'ho pensar...
Can Verdigo de Sa Pobla
Son Mut aliard, Gomera,
i llavors molt més enera
S'Àguila i Llucamet
s'ha acabat es caminet,
i ara tornarem arrera.
I sortint de Llucmajor
i passant pes «matadero»
ara trobam Cal Sireno
que és un lloc molt petitó.
Son Felip, Son Bou, Son Ganxo
es Pedregar i Son Serra
i ja xerra qui te xerra...
Llavors ve Son Campanet
i prenguent tot dret tot dret
Son Vidal i Son Verdigo
Son Moger, Ferri i Son Coll
també Son Marionet
Son Tort i a Can Maset.
Ve Gomera i Gomereta
Cas Busso, Capocorp vell
ens podem treure es capell
en veure aquells talaiots
ell! No són berbes al-lots
això és moro antic i bell.
Betlem ja arriba a la mar
tot seguit Capocorp Nou
en es Cap Blanc n'hi ha prou
amb el regiment que hi ha.
I ara anam a Cala Pi
i passarem pes d'en Papa
jo d'això en sé una rapa
m'ho contava es meu padri.
Son Grauet i Torretxi,
Aubanyeta i Can Butilles
Ca L'Oro i Can Cantó
totes venen ben seguides,
més amunt ve Son Felip
Ses Comes, Son Galileu
Es Rafal i Son Boscana
tot això ho he fet a peu.
Can Cameta, Ses Arnaules
Garonda i Purgatori
S'Estalella, Son Catany
on estava es germà Gori.
L'Esquerra Cas Ferreret
Sa Barraca Blanca, Son Aubert
la dreta sa Bassa Plana

Son Serverete i Cala Pi.
Solleric, Guiamarà
Son Pocos i Guiameranet
Ses Vaigorneres i es Pas
ja ha acabat aquest indret.
A S'Estanyol de Migjorn
tots mos hi anam a banyar
per això haurem de passar
aquestes possessions:
Son Caldés i Ca S'Alet
Son Morei i Can Garbó
ho veus com ho tenc raó;
després ve Son Rafelet
Son Ferretjans, Son Aixida
Son Simó, Son Gudiola
ca sa Senyora des llo
que diuen que era viola.
Es Rafal i Son Sadoll
Son Cortera de Can Saleta
això ho tenim a la dreta
quasi sempre hi ha rostoll.
Torna venir Son Cortera
i llavors Son Taringades
on s'hi fan cuitores faves.
Ve Son Peixet i Son Font
més avall és Son Boscana
Marola que és terra plana
Can Beques, Son Rafeló,
a Vernissa i Vernisseta
s'hi fan peres de bona casta,
Son Reinés i Son Fideu
no els basta pa ni Pasta.
Son Avall si que ho conec
hi vaig fer de garriguer
això t'ho puc contar bé
perquè hi vaig pedre es paner.
I quan som a Son Sedoll
hi ha ses Taringadetes
Sa Talaia i Es Maideu
totes elles vénen dretes.
Son Reviu i Son Perdiu
són finques de terra pobra
pes camí de Son Marrano
ja ve Son Sard i Son Torra
Son Creste i Son Amunt
i ja n'hem dites un munt,
Son Mesquida i Mesquidete
Son Segui, Son Ballester
Can Carro i Paissa també
són des mateix caminal
i després sa principal:
Son Marrano i Cortadeta
Son Marranet i Cortada
afegit a ses Sisjoles.
I ara jo trob que a les hores

Façana de les cases de Son Monjo, finca que era
propietat de na Maria Antònia Salvà.

ja ho podríem deixar fer.
Si trobau que ho hem fet bé
podem tornar a repetir
perquè tenim un padri

que mos pot donar una mà
per poder recopilar
coses d'avui i d'ahir.

carpinteria

hnos. mójer, s.a.

ebanisteria
decoración
proyectos

ctra. lluchmayor - arenal, km. 1 -

tels. 660760 / 660108 / 660128

LLUCMAJOR

Bar

GRAN VIA

Especialidad en:

Tapas variadas - Pollos al Ast

Menu casero

Teléfono 66 01 63
LLUCMAJOR

LES ORQUESTINES DE LLUCMAJOR

REPORTATGE «CAMP»

Bartomeu Jaume i
Miquel Cardell
Premi del Certamen
Literari DEMANA I CERCA
«Coneix i estima Lluçmajor»
Propietat del Club
Joves Lluçmajor

Lluçmajor ha estat sempre un poble molt treballador i per ventura és a causa d'això que els llucmajorers, hora de divertir-se, n'han sabut de lo més.

Una de les diversions més antigues i populars ha estat i segueix essent el ball. Sabem per l'història de la nostra Ciutat escrita pel doctor Font Obrador, que ja fa un parell de segles que els nostres avantpassats celebraven nombrosos balls pels cantons. Nosaltres ens subjectarem només als balls del segle XX, perquè anam a parlar de les Orquestines, que foren les amenitzadores dels balls a partir de l'any trenta, aproximadament.

Per comprendre l'origen i significat d'aquestes, situem-nos a principis del nostre segle. En aquell temps hi havia a Lluçmajor tres bandes de música, per la seva qualitat musical quasi xarangueres, però que per fer els balls anaven ja molt bé. Cada una d'aquestes bandes pertanyia a un dels partits polítics de llavors. D'aquesta manera a les festes del poble només se deixava tocar la Banda del partit que governava en aquell moment.

Anem ara a donar una relació dels locals on hi varen actuar o bé bandes o bé aquestes i orquestines:

Locals on, entre altres, hi varen actuar bandes:

D'estiu: Corral de Ca'n Moli Nou (actual fàbrica de sabates de Ca'n Antoni Munar, Pola).

«París Alegre».

«Odeón».

Velòdrom (La bombilla).

D'hivern: Sala de Can Estrany (actual Fonda Espanya).

Ca l'Espardenya (una sala situada a damunt l'actual fàbrica de Ca'n Puig des sifons).

«La Peña».

Ca's Matalassé (actual Comercial Benito Llompart).

Ca'n Rafalino.

La Forca (actualment «Lluçmajor Radio»).

Ca's Coix (antic Teatre Re-creatiu).

Locals on també hi actuaren orquestines:

Ca'n Mataró (antic Teatre d'aquest nom).

Ca'n Càndido (avui Banc de Crèdit Balear).

Locals a on ja no hi actuen Bandes:

«Nuevo Cinema» (lloc avui ocupat per distintes vivendes i negocis).

Salón Olimpia (Ca'n Xamena).

Salón Colón (actual Club J. J.).

Teatre i jardins Principal.

Coneguts els locals que són en part protagonistes de la nostra història, tornem a ella.

Mos trobam a 1921 i per unió de les tres «Bandes» citades neix la Banda Municipal, integrada per uns cinquanta membres. Aquesta Banda se dividia per anar a fer balls en dues, tres o quatre seccions, segons l'importància d'aquest, cada una d'elles dirigida per un «cap de secció».

Els «bailables» més de moda a l'època eren: El pas-dole, la polka, el «chotis», el vals, la mazurca, l'habanera, etc.

Aquestes Seccions no actuaven tan sols a Lluçmajor sinó que sortien a Sant Jordi, S'Aranjassa i S'Arenal on feien en temps de Corema, es «ball de pinyata» pels viudots i persones d'edat. Com curiositat podem dir que algunes d'aquestes seccions duien solsament set o vuit «peces» que anaven repetint i sa gent, que de tant de sentir-les, les sabia de memòria, coretejava.

Amb motiu de la festa de Santa Càndida de l'any '29, a més del acostumat ball a plaça amb la Banda Municipal, actuà a la Sala —avui anomenada Capítular— del Ajuntament, amb molt d'èxit per cert, degut en part a la novetat que suposava la «Orquestina Mallorca», de Palma, primera dins el seu gènere a l'Illa. Aquesta actuació fou l'espina que motivà la fundació per part d'un grup de joves músics llucmajorers, de l'«Orquestina Lluçmajor» tallada clarament damunt el patró de la «Mallorca», tant en la seva composició —piano, jazz-band, banjo, saxofón, violí,

trompeta i més tard trombón de vares— com en la seva presentació, vestits els seus components de «smoking».

El seu èxit fou rotund, degut a més de les seves qualitats musicals a una nova aportació: la música-espectacle, lo que avui es diu «show», arribant a agradar tant el seu estil que a certs pobles s'anunciaven amb el nom de «Orquestina Cómica de Lluçmajor». Els «bailables» més celebrats foren: «Ay mamá Inés», «A la Habana», «La gallina papanatas».

Dins el mateix any se fa fundar l'Orquestina «Illa d'Or» de curta vida.

A 1930 apareix l'Orquestina «Olimpia» amb la particularitat de tenir un repertori integrat principalment per melodies de pel·lícules americanes i, naturalment, alguns pas-dobles i habaneres. En la primera temporada de l'orquestina, actuà preferentment a Sòller per una colònia turística, agradant molt sobretot per una dotzena de rumbes internacionals, destacant entre elles: «Siboney», «Fiesta», «Los tres golpes»,

«Una rosa» i «Palmira». Actua- ren també a Palma en el Cercol Mallorquí juntament amb l'Orquestina Mallorca i com a titulars dues temporades més, tocant també en el «Grand Hotel».

El clima polític del moment afegit al caràcter un tant bohemí dels músics va ésser la causa d'una crisi que va culminar amb la fusió de tres elements de l'Orquestina Lluçmajor amb tres de l'«Olimpia» per formar la «Orquestina Marvel»; els restants músics s'uniren continuant amb el mateix nom de «Lluçmajor». Tot això succeïa dins l'any '33.

El principal inspirador de la «Orquestina Marvel» fou Mestre Juan Xamena. Aquesta agrupació va tenir en tot moment una música de qualitat i al mateix temps orientada cap als pobles, on triomfaren plenament en especial a Sa Pobla en el Teatre «Coliseum» i a la «Societat La Peña». Verdader animador de les seves actuacions va ésser En Rafael Ginart (Xondo) que tocava el «jazz-band» essent els altres instru-

Cristaleria Lluçmajor

Ronda Migjorn, 105 - Teléf. 66 14 93 - LLUCMAJOR (Mallorca)

Cafeteria - Bar

POU

Local Social del C. D. ESPAÑA

Plaza España, 10 - Teléf. 66 00 09

LLUCMAJOR

ments: violí, bandoneón, dos saxofons i trompeta.

Al mateix temps la «Orquestrina Lluchmayor» va actuar dues temporades (1933-34) com a titular al Cercol Mallorquí.

Corria l'any 1936 quan se va produir, amb motiu de la guerra civil, una altra crisi, ja que la majoria dels músics foren cridats a files. Durant aquest temps se formà una orquestrina de circumstàncies que seguí amb el nom de «Lluchmayor».

Acabada la guerra se privaren els balls. Dos anys després se formà el «Quinteto F.C.B.» (Fomento Cinematográfico Balear) que debutà a una sessió de cine celebrada en el «Nuevo Cinema» amb motiu de les Fires, actuant també a Campos i sobretot al local social del F.C.B. a Palma, sempre de concert. Aquest «Quinteto» aportà grans novetats ja en la seva composició: piano, jazz-band, guitarra —que ja havia superat al banjo— trompeta, saxofon i contrabaix, i ja en les seves interpretacions cantar a trio vocal, amb anglès, italià o francès, fent improvisacions.

Les orquestines a Lluchmajor passaren llavors una època un tant inestable, succeint-se un

gran nombre d'elles, entre les quals podem citar: «Nereida», «Ritmo Club», «Los Faraones», «Virginia», fins que l'any 1943 se formà la «Gran Orquesta Marvel» amb mires de superar aquesta crisi. Estava integrada per trio de ritme, trio de «Saxos», trio de metal, un cantant i una cantant. Aquesta orquesta venia a ésser el resurgiment de l'antiga Marvel, encara amb més categoria. Actuà molt a la «Sala Olimpia», triomfant principalment, ademés de a Lluchmajor, a Campos i Santanyi.

Arribam a 1944, any decisiu ja que va neixer la «Orquesta Bahía» de la mà de Pere Antoni Jaume i que pot considerar-se com la més important de les orquestines. Inicialment estava formada per: piano, bateria, guitarra, trompeta i saxofón. A Lluchmajor actuaren al «Velódromo» i en s'hivern a les «Galerías Colón». Tocaren també a les Verbenes de Felanitx, essent tan gros llur èxit que quedaren contractats «in perpetuum». Més envant s'afegí un violí i un vocalista. Inicialment el seu mercat foren els pobles, preferentment Inca («Círculo Mercantil») i Sóller («Alcázar»). L'any 1952 firmaren un contracte amb l'em-

presa «Trebol» de Palma, per quatre funcions setmanals, que cobrarien encara que no les fessen, per actuar a «Trebol», «Riskal» i Club Nàutic. Entretant la formació de l'orquestra varià a trio de ritme, trio de «saxos», trompeta i trombón. En aquestes actuacions alternaven amb les afamades orquestes «Bolero» i «Trocanes» duent un repertori d'uns cent vint «números». Dues temporades després se lligaren a l'empresa «Olimpia» de Ciutat amb un nou contracte per actuar a les Sales «Ibiza» y «Olimpia» fent també algunes sortides a Sa Pobla i a Sóller amb l'Agrupació Folklòrica «Brot de Taronger». Quan a l'any 1955 començà a prosperar el turisme a S'Arenal, coincidint amb el fi del darrer contracte, a modo de prova, varen actuar a l'Hotel «San Francisco», constituint un èxit, però a causa d'ésser massa els membres de l'orquestra per tocar als hotels, es va reduir el seu nombre a sis. Aviat altres hotels que anaven surgint sol·licitaren els seus serveis. Entre ells «Biarritz», «Copacabana», «Lido» i «Acapulco» tenguert per això funció cada dia.

La «Bahía» avui segueix ac-

tuant gràcies a l'esperit d'amistat i família que ha reinat sempre entre els seus components.

Aquesta ha estat la darrera —i també la millor— de les orquestines de Lluchmajor, aquí per tant pot donar-se per acabada la nostra petita història. A partir d'aquest moment les orquestines han donat pas als moderns grups; la música interpretada amb els medis naturals de l'home ha cedit el seu lloc a la música electrònica. Millor o pitjor? No ho sabem. Això si, per bé o per mal, distinta. El temps muda i fa mudar i la música de ball, sempre acompanyant a la joventut, no podia quedar aturada.

aspace

C/. Major, 79

Telèf. 66 09 45

C/. Cardenal Rosell, 48

Tel. 66 12 52

LLUCMAJOR

FORN Ca'n Paco

DESEA A SUS CLIENTES Y AMIGOS
«BONES FIRES»

«VESTITS ANTICS»

«LA VESTIDURA FA LA FIGURA»

BARTOMEU MULET I RAMIS

INTRODUCCIÓ

Arribada a les meves mans la convocatòria del II CERTAMEN LITERARI de Lluçmajor, vaig posar fil a l'agulla en vistes a enviar-hi un recull que pogués resultar profitós. Dins la nombrosa llista dels temes suggerits no hi mancava el que, d'un temps en aquesta part, és l'objecte preferit que me du venut, seny a perdre, i és com un avenc d'endins, quasi sense fons.

Seria el meu gust que el meu treball no fes nosa o obstacle a altre treball d'investigador novell que, degut al meu, perdés l'il·lusió que hi va posar. El meu intent és d'acollir la crida i pendre part en el Certamen a fi de no defraudar al Club J.J. de Lluçmajor, que tant se des-teixina pel que significa i és cultura.

Podia haver presentat un vocabulari, quasi, complet començant al segle XIV fins a principis del XIX; he pensat que el desig dels organitzadors no arribava tan amunt, ni era tan exigent, ja que, per això mateix, la recompensa és prou minvada. Altre motiu del present treball és donar a llum, poc a poc, l'immensa mina de l'història humana dins nostra illa de Mallorca, que jo voldria donar a conèixer amb el nom de CASA MALLORQUINA. Allà s'hi inclou tot el vaivé social amb l'impronta d'un art ben nodrit que fou obra dels antics gremis que encobeiren una taringa de mestres, fadrins i mossos, molts dels quals foren vertaders artistes i ennobliren tot allò que tocaren les seves mans i, en el cas particular dels vestits antics, com a teixidors, sastre, brodadors i altres, deixaren un rastre que mereix el més alt elogi que se pugui fer.

Per l'història del lèxic s'hi pot llogar cadiretes, ja que a cada cantonada s'hi troba tot un bagatge aprofitable perquè llueix com l'or que quasi no ha menestre brunyir.

Moltes més coses se podrien dir, mes no cal fer-ho a fi de poder entrar dins el casal mallorquí —diguem llucmajorer— i veure dins arques, caixes i armaris estojats els que foren un dia els vestits que portaren senyors i senyores, amos i madones, i tants d'altres que formaren els estaments socials dins el segle XVIII.

Per acabar diré el que havia de dir al començament: que tot el que constitueix el vocabulari està ben documentat dins els inventaris d'època, còpia dels quals tenim a l'ARXIU DE LA CASA MALLORQUINA, tresor i mania del autor.

VESTITS ANTICS DEL SEGLE XVIII

ABRIGALL: Espècie de capot o abric fet de drap o d'estopa; unes vegades per dones i altres, per minyons.

ALGARINA: Fou una varietat d'abric, de cordellat, d'escot, d'estam i seda, d'estamenya, de filadis, de friseta, de panyo, de pebret, de pel de camell, de sarjeta, que totes elles eren robes de llana. De robes de seda, hi havia algarines de gorgorà, d'herbatge, de raxa, de setí, de tabí, de tafetà, i de vellut.

BABUTXA: Era una mena de calçat de color blanc i n'hi havia que eren negres.

BARRET: El gremi de barreters feia una mena de

cobricap de bretanya, de cotó, de fil, de grana, d'holanda, de roba de compra, de tafetà, de vellut; uns amb galteres i altres dits de capellà.

BARRETINA: Era un barret llarguer, amb randa, de color blanc, brodada algunes vegades i comuna, altres. N'hi havia que eren tot llises i altres ben rodones, fetes de roba de compra o d'holanda.

BARRIOLA: Aquesta era una mena de còfia pels cabells de les dones, sovint, de color blanc i feta de seda.

BATA: Així s'anomenava una varietat de túnica que arribava fins als peus. Eren freqüents les bates fetes de bayeta, d'estam, d'estopa, de friseta, de llista, de panyo i de tela ratina.

BOMBET: Era un capell alt, amb botons, fet de drap de grana.

BORSEGUI: Sabata alta fins al turmell, també dita sabata d'anar fora; era feta de cuir, de pell i de vaqueta.

BOSSA: Talequet de mà, gran o petit, forrat o no, brodat o no i que solia esser de domàs, de filats, de pell, de seda i de vellut.

BOTA: Mena de calçat, fet de cordovà, de cuir i de vaqueta.

BRAGUES: Varietat de calçon; les robes usades eren: el cambrai, el drap blanc i el drap comú.

CALÇES: Cobertes de les cames que podien esser

BAR Sport

DESEA A SUS CLIENTES Y AMIGOS
«BONES FIRES»

CLUB COLOMBOFILO

Plaza España, 51. Telf. 66 00 01.

LLUCMAJOR

amb anelletes, de llibrea, sense peu, fines, retxades, blanques o blaves. N'hi havia de cotó, d'estam, de fil, de filadis, de llanilla, de lli, de mesclata i de seda.

CALÇONS: Les cobertes de les cames que formen una sola peça s'anomenen: calçons. Uns se porten damunt els altres i solen tenir forma i teixits variats que són: tela de borra, de brodat, de calemandri, de domàs, de Douai, de droguet, d'endiana, d'estam, de filadis, de friseta, de grana, d'herbatge, de llista, de llista de seda, de panyo, de pell, de refi, de roba de Pollença, de seda, de tafetà, de vellut i de xamellot. I els calçons d'ús interior s'anomenen: calçons blancs, fets de batista, de brinet, de cotó, de crea, d'holanda i de lli.

CAMBUIX: Era una espècie de còfia per les dones d'edat; elles el portaven per tenir recollits els cabells i a fi de no anar descambuixades; el que solien dur els infants els servia per tenir el cap dret. Els cambuixos eren blancs, de cambrai, de filempua, de seda i d'algun teatre teixit.

CAMISA: Al principi fou una túnica que arribava fins als peus; més tard fou acurçada fins a la cintura i sempre fou d'ús interior i de color blanc. Unes camises tenien manegüins, altres tenien petxera i altres es deien novials. Els teixits preferits eren les teles de brinet de compra, de cambrai, de fil rodó, d'holanda, de roba forrera i de true.

CAMISOLA: Era una mena de jupa que podia esser forrada i sovint de color negre, feta de droguet, de setí, de tafetà, de tela satina i de xamellot.

CAPA: Una de les varietats de mantos o mantells fou la capa que solia esser de burell, d'escot, de friseta, de grana, d'herbatge, de panyo, de refi, de tafetà, de terçanell i de xamellot. Hi havia capes que eren curtes,

llargues, forrades, de camí, madrilenyes i magnès.

CAPELLINA: Era una peça de vestit com a mocador del cap i, talment, un rebosillo; hi havia capellines de front.

CAPIROTA: Era concretament una varietat de cogulla amb capell i solia esser vermella.

CAPOT: Varietat d'abric que perdura. Fou sempre de panyo, ja de color de plom, ja blau.

CAPOTI: Era un capot petit, sovint, de color vermell amb guarnició.

CAPUTXO: Hi hagué una capa amb capulla que prengué aquest nom; algunes vegades anava forrada d'altre teixit. Les teles preferides foren la bretanya, el cordellat, la cotonada, el fustan, la grana, el mig setí, el panyo i la pelfa. Hi havia caputxos de Malta.

CASACA: Aquest peça de vestit era un jac llarguer, plena de guarnicions, feta de domàs, de droguet, d'endiana, d'escot, d'estamena, de friseta, de grana, de llanilla, de llista, de panyo, de pel i seda, de refi, de sarja, de segri, de tafetà i de vellut. Hi havia, també, casaques de llibrea.

CATACÒLICA: De fet es tractava de una casaca grossa i era una roba d'abric exterior talment un capot amb els davants fets de terçanell. Alguns canonges mallorquins vestiren catacòlica.

COLETO: Era una espècie de jac, fet d'ante, sense mànegues i amb gafets.

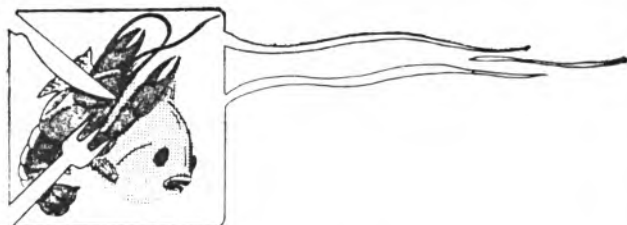
CORBATA: Se donava el nom de corbata a un mocador de coll, amb mostres, dita també tavajolí i corbatí. N'hi havia de fines fetes d'estopeta, d'holanda, de mussolina i de roba de compra.

CORRETJA: Era una llenca de pell, d'ante i de vellmarí. Al cap portava sovint una sivella; solia esser es-

LIMSA
LICORES
MALLORQUINES
S.A.

C/. Licorers, s/n. - Tels. 60 24 88 - 60 30 11
Polígono Industrial Marratxi - Mallorca - España

RESTAURANTE
CA'N PEP

*Reservas de mesa,
llamar al 650721*

Av. Miramar, 41
LA RAPITA (Campos)

treta i, a voltes, vermella.

COT: Se diu que el cot era una mena d'abric, ja de color blanc, ja de color plom i solia fer-se de llana o de friseta.

COTA: Aquesta era una espècie de túnica cotonada, de domàs, de douai, d'endiana, de llista, de tafetà, de xambre i d'altres.

COTILLA: Era una cota petita que seguia en tot lo dit anteriorment en la cota.

DAVANTAL: És la peça de vestit que ha perdurat fins ara. Se feu de cambrai, de cotonina, d'endiana, d'escandelari, de glace, de seda i de tafetà. Altres denominacions són el davantal blanc, el brodat i el que era tot llis.

DRAPS: Per a ús dels infants hi havia drapx cui-xots, ja curts, ja llargs, ja fins, i eren de tela bretanya, de cotó o d'holanda.

ENAGOS: Eren una espècie de falda molt fonada, feta de calamandri, d'estam, de llista de muer i de seda. Hi havia enagos blancs, encarnats, grocs o verds, i fins i tot, n'hi havia de retxats.

ESTUFADORS: Eren unes faldes ruades, fetes de roba de llana, de color groc o vert.

FAIXA: Així s'anomenava una tira de roba llarga i ampleta que solia esser d'estpa i seda, de fil, de fil i cotó, i de seda.

FALDETES: Aquest és el nom de la falda que portava la dona. Solien esser de brodat, de domàs, d'endiana, d'escot, d'estam i filadis, d'estam i seda, de fil i seda, de friseta, d'herbatge, de llista, de manto de catiu, de sarja, de setí, de true i de vellut. També hi havia faldetes blanques, d'holanda i de mussolina.

FALDONS: Eren faldetes amb copinyants i baixos,

que se portaven davall; eren de color blanc o blau, i sovint d'endiana.

GAVARDINA: Era un jac llarguer que solia fer-se dels teixits següents: teles de douai, de drap de droguet, d'estam, de panyo, de roba de Pollença i de sarjeta.

GIPÓ: Era una peça de vestit destinada a la part superior del cos, a la que abrigava ben atçada. Era proipa dels dos sexes, i no era, pròpiament, com el gipó de les dones del nostre temps. Era més bé una mena de jaquet molt curt, amb els darreres fets del mateix teixit que al davant i amb mànegues més llargues que curtes. Era tot un vestit de cerimònia. Les teles preferides foren abundants com anam a consignar: ante, bretanya, brocadillo, cordellat, cotó, domàs, endiana,

Rafael Puigserver

PINTOR DE COCHES

Particular: Oriente, 66

Taller: Ronda Mitjorn s/n.-Tel. 660903

LLUCMAJOR

TRANSPORTES GENERALES

SERVICIO AGUA A DOMICILIO

== JAIME FEBRER ==

ORIENTE, 49

Tel. 661308

LLUCMAJOR

Carrer d'Es Vall, 21

Telef. 66 00 29

FOTO ESTUDIO - REPORTAJES
BODAS - COMUNIONES - BAUTIZOS

FOTOGRAFIA INDUSTRIAL Y PUBLICITARIA
MURALES FOTOGRAFICOS - FOTO CARNET
LABORATORIO AFICIONADO

Fonda - Restaurante

Reda

Chef-Director: PEP MARTINEZ

- Se admiten encargos de paellas.
- Bodas, Primeras Comuniones, Cumpleaños etc.
- Habitaciones-Chambres-Rooms.

Plaza España, 43-Tel. 660041

LLUCMAJÓR

escarlata, estam, estam i seda, estamenya, fil, fil i cotó, friseta, fustani, glace, grana, Holanda, lli, llista, manto de catiu, panyo, pelusa, roba de Pollença, sarjetam seda, setí, tabí, tafetà, i, per fi, el vellut.

GONELLA: Tenia aquest nom un vestit compost de cos i falda, quasi sempre. En temps primer, era propi dels dos sexes. Durant aquest segle, la gonella podia ésser blanca, d'obra onada i era confeccionada de tela de bretanya, de cordellat i de fustani.

GRAMALLA: Així s'anomenava una mena de capot, de tradició ben antiga, que perdurà fins en aquest segle ja de color negre, ja vert amb teixits de domàs i de tafetà.

GUANTS: Eren els guants les cobertes de les mans, fetes de fil, de fil rodó, de filadis, de pell i de seda.

GUARDAPEUS: Consistia aquest vestit en una falda llarga; n'hi havia de brodat, de domàs, d'estam i seda, de glace, de persiana, de princesa, de seda, de setí, de tafetà i de tapiseria.

GUARDAPITS: És una peça de vestit que s'usa molt poc; era abans una peça indispensable del ben vestir. Els guardapits eren sense mànegues i, pròpiament, no tenien darreres en no ésser d'una roba menys important que la dels davants, la què solia ésser: la borra, el cotó, l'endiana, el fil, el fil i seda, la llista, i, per fi, la tela ratina.

JAC: És l'americana d'avui; quasi un vestit per la part superior del cos de l'home, fet amb solapes i, a voltes, a la grega. N'hi havia de drap, de llana i de vellut.

JAQUET: Era un jac molt més curt que l'americana; solia ésser de cordellat, de cotó, d'estam o d'estamenya.

JUBA: Era la juba una espècie de guardapits que se combinava amb la casaca, ja per les guarnicions, ja per el teixit que entrava en la seva confecció. Aquestes eren les teles de cordellat, de douai, de droguet, d'endiana, d'estam, d'estamenya, de fil rodó, de friseta, de fustani, de glace, de grodetur, de muer, de panyo, de pel i seda, de pell, de persiana, de seda, de segle, de setí, de tafetà, de terçanell, de tissú, de vellut i de xamellot.

JUBO: Era una varietat de gipó, fet d'endiana, de friseta o de segle.

JUSTACOS: Aquesta peça de vestit era semblant a un guardapits; la mateixa paraula també ho indica molt clarament. Solia ésser fet de cordellat, d'estamenya, de panyo, de seda i, sovint, anava forrat.

JUSTILLO: Aquí se tracta d'un jupetí o guardapits per home o per minyons; fet quasi sempre sense mànegues, de color blanc i de brinet, de domacello o de setí.

LEVITA: Era una peça de vestit d'home, poc documentada; era feta amb faldons i mànegues.

LLIBREA: Era el vestit del criat de casa de senyor. Se confeccionava amb tela de barragà, de drap o de panyo, ja de color blau, ja vert, ja vermell.

LLOBA: Era una túnica talar, pròpia de doctors, de metges i de capellans. Solia ésser fonada i feta d'escot de Flandes, d'estamenya o de terçanell.

MÀNEGUES: Les cobertes dels braços no sempre anaven cosides al cos de les faldes. Unes eren amb mànegues i n'hi hagué de camusa i de vellut.

MANEGUÍ: Era una espècie de puny, sovint, amb randa o amb brodat.

MANGUITO: Era una varietat de maneguí, de pel i

¡Para todos los gustos!

Especialidades en:

Sopa de Matanzas - Arroz Brut
Arroz Paella - Cordero Asado
Lechona, etc.

COMIDAS CASERAS

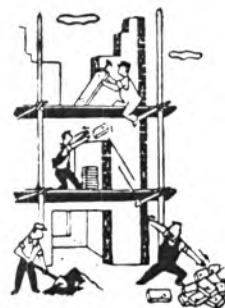
Pruebe nuestra deliciosa
HAMBURGUESERIA

Aparcamiento propio
Abierto todos los días
(excepto lunes tarde)

Avda. Carlos V - Teléfono 66 11 17
LLUCMAJOR (Mallorca)

JAIME NOGUERA OLIVER

Construcciones y reparaciones en general

C/ Obispo Jaume, 51. Llucmajor.
C. Cabrera, 1. El Arenal. Telf. 26 53 03.

solia esser petit.

MANTA: Amb el nom de manta se vol manifestar una modalitat de mantell per a ús de les dones. La manta era de cotonet, de crestai, d'escot, de franel·la, de fustan, d'holanda, de llista, de mussolina i de setí.

MANTELL: El mantell era el gran distintiu de les dones; l'usaren ja en tots els segles anteriors fins en aquest. Moltes vegades tenia una guarnició de randa pel voltant que era fet d'escot, de filadis, de filadis i seda, de seda i de tafetà.

MANTELLINA: Era la mantellina un mocador de cap talment un rebosillo; era de cotó i seda o de llisteta.

MANTETA: Aquesta peça era un verdader rebosillo; era de seda i, moltes vegades, de seda retxada.

MOCADOR: Hi havia dues varietats de mocadors: el de butxaca i el de portar al cap com un mantell curt. El de butxaca era blanc i solia esser de bretanya, de brinet, de cambrai, de fil, d'holanda i de roba de compra. L'altre mocador solia esser fi, com la gasa o pintat. Era fet d'endiana, de filadis, de seda i de tafetà.

REBOSILLO: Era la peça de vestit que se portava damunt el cap i les espatlles i quasi arribava fins als conzes. Aquest petit mantellet o manteta era de domàs, de filadis, de filadis i seda, d'endiana, de mussolina de persiana, de seda, de segle, de setí, de tafetà, de tapiserie, de tisú i de vel de monja.

ROBA: Així se designava quasi tot el vestit. N'hi havia de calamandri, de domacello, de filadis i seda i de xambre.

SABATES: Les sabates del segle XVIII presentaven les següents variacions: amb orelles, de color blanc, de brodades; fetes de brocat, de castor, de cordovà, de domàs, de llustre i de negres.

Plásticos - Esmaltes
Barniz - Empapelados

Pinturas

J. B. Sara

Gómez Ulla, 20 - Teléfono 66 09 38
LLUCMAJOR (Mallorca)

Hierros artísticos
y forjados

Especialidad en carpintería
de aluminio

CERRAJERIA

Jaime Maimó

Villa de Madrid, 4
Avda. Carlos V, s/n Tel. 66 06 82 Lluçmajor

CICLOS
Trujillos

REPARACIONES

Fuente, 46
Teléfono 660541
LLUCMAJOR

SAMARRA: Era un gec sense mànegues, que solia ser de drap de Pollença, de filadis, de panyo i, quasi sempre, de color negre.

SOBRETUDO: Era una varietat d'abric, ja d'herbatge, ja de panyo o llana.

SOMBRERO: Era un capell afelpat, de castor o de mig castor; alguns dels quals eren de Lyon.

SURTU: Era una espècie de jac llarg, de burell o de setí i que serví per vestit de cotxer.

TOCADO: Era un mocador de cap. N'hi havia d'endiana, de seda i de tafetà.

TROBIGUERA: És la cinta amb que les calces queden subjectades; unes eren amb randa; altres, de floc; altres de fil o tafetanet.

TROCA: Era una faixa que se portava a la cintura. N'hi havia de moltes classes que, quasi, han perdurat fins als nostros dies.

VESTIT: Amb aquest nom era designat tot el conjunt de peces de vestit. N'hi havia de cordellat, de domàs, d'escot, d'estam i seda, d'estamenya, de friseta, de glace, de grana, de grodetur, d'herbatge, de panyo, de refí, de sarja, de seda, de tafetà, de tisú i de xamellot.

VOLUNTARI: Possiblement una espècie de juba i quasi afirmariem que és així per quan una mateixa peça de vestit se designa amb les dues paraules de voluntari i juba. N'hi havia d'endiana i d'unes teles dites douai per la seva procedència.

XAMBERGA: Era talment una casaca ampla, molt usada dins tota Mallorca. Per la seva confecció s'empraven les teles següents: douai, droguet, escot, estam, estamenya, filadis i seda, friseta, grana, panyo, seda, tafetà, terçanell i xamellot.

REPARACIONES EN GENERAL
PLANCHISTERIA Y PINTURA

◆ **TALLERS LLUCMAJOR** ◆

Ronda de Ponent, s/n.

Tel. 66 12 67 LLUCMAJOR (Mallorca)

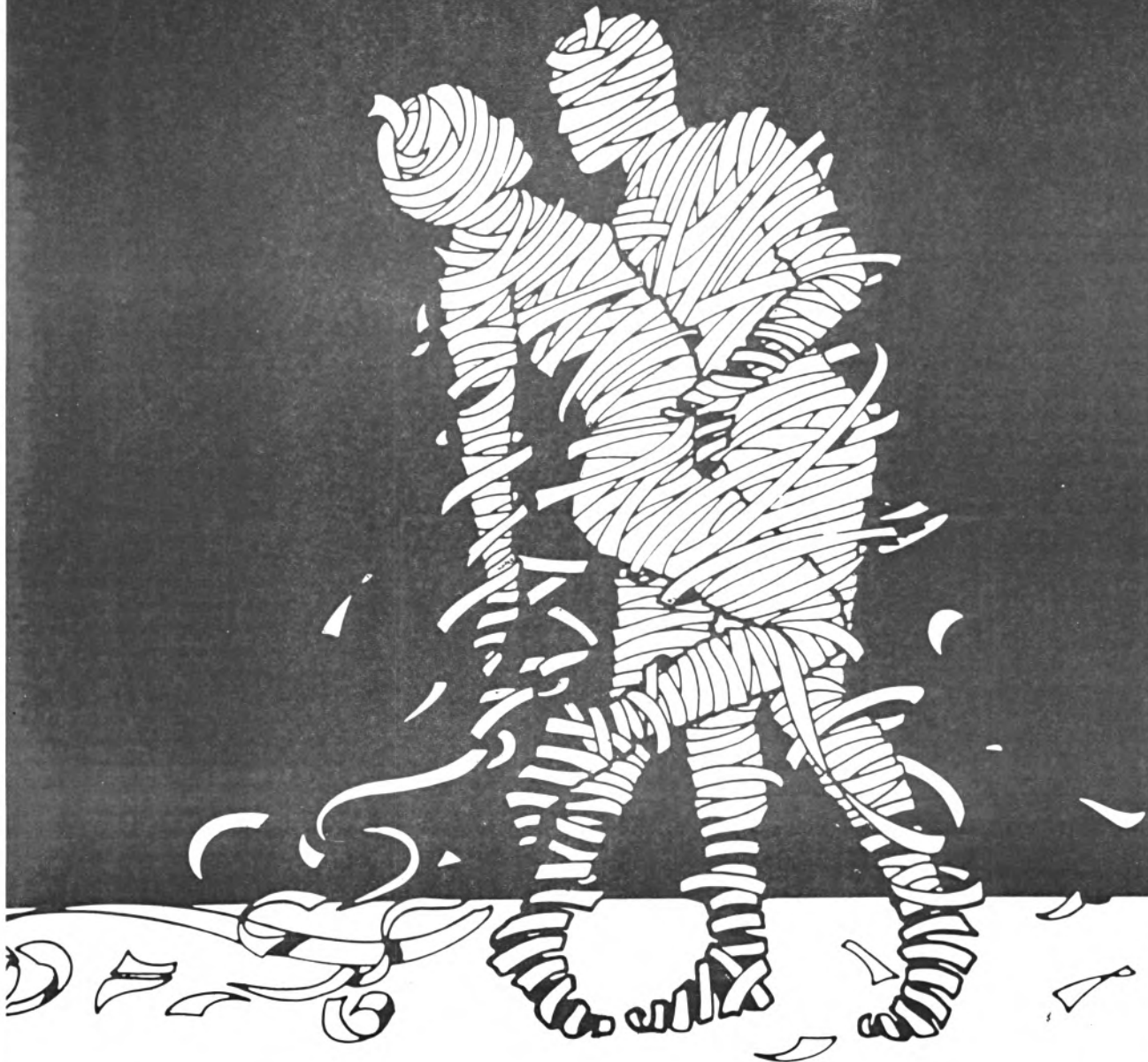
PETITONS
ARTICLES
INFANTILS

plaça espanya, n° 46
llucmajor (mallorca)

S'espigolera

BOUTIQUE
Donna i Home
Moda Jove

Perfums·objetes d'obsequi
Roba informal de vesti i mes...

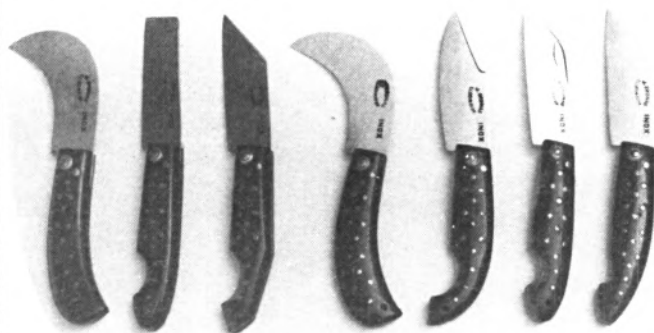

Llauts
de 4 a 9 metros

C. Establecedores, s.n.
tel. 26 05 99
Coll d'en Rabassa
Palma de Mallorca
Balears

**Cuchillería
Ferretería**

Ordinas

FABRICACION PROPIA

Carrer d'Es Vall, 128

Teléfono 66 05 80

LLUCMAJOR - MALLORCA

cartonajes

SALVA

M. Salvà Ros

**Fabricación de envases, cajas
y artículos de pastelería**

Ronda Ponent, s/n

Teléfono 66 19 97

LLUCMAJOR - Mallorca

Comidas Típicas

Calle Iglesia. 20
Teléfonos 660989

RANDA

ALQUILER Y CAMBIO DE
VIDEO PELICULAS

Alquilamos sin necesidad de ser socios

Plaza España, 42 (Frente Ferreteria Ca'n Janer)
Ronda Mitjorn, s/n.

LLUCMAJOR (Mallorca)

RESTAURANTE GRAN VIA

BODAS-BANQUETES-COMUNIONES Y
BAUTIZOS

Información PASTELERIA RAMIS
Tel. 66 03 17 LLUCMAJOR.

TALLER MECANICO

J. TOMAS

REPARACION AUTOMOVILES

C. Antonio Martí, 50

Tel 661472

LLUCMAJOR

FRUTAS

**El
Molino**

FRUTAS Y VERDURAS

SERVICIO A DOMICILIO

MERCAPALMA

Puestos 213-215-217 · Tel. 264471

Particular: Grupo Escolar, 20-4.ª

Teléf 66 15 19 - LLUCMAJÒR

PROGRAMACION VIAJES 3.ª EDAD

CANTABRIA Y PICOS DE EUROPA	14-10	22.250 Ptas.
PORTUGAL	28-10 y 25-11	27.250 Ptas.
GALICIA	24-10	26.950 Ptas.
RUTA PIRENAICA DE LAS 3 NACIONES	14, 21 y 28-10 4 y 11-11	18.600 Ptas.
ANDALUCIA OCCIDENTAL	14-10 y 11-11	24.700 Ptas.

VIAJE ESPECIAL A LONDRES

SALIDA: 16-11-84

REGRESO: 20-11-84

PRECIO DESDE 9.950

INFORMES Y RESERVAS

**VIAJES
CEVASA**
AGENCIA DE VIAJES · GRUPO A · TITULO 72

C/. Borne, 15

Tel. 66 13 54 - LLUCMAJOR

DEPORTES «SA VEU»

C. F. LLUCMAJOR, 0 - U. D. COLLERENSE, 0

Los locales merecieron la victoria

ALINEACIONES:

LLUCMAJOR: Garí, Quintana, Oliver, Monserrat, M. Luque, Cantallops, Sacares, Alejandro, Mulet (Garí mto. 65), Comino, Clar (Cardell mto. 76) y Silverio.

COLLERENSE: Ferrer, Munar, Gil, Crespi, Pére, Mir (Manuel mto. 61), Tovar, Cáceres, Roig, F. Vega y E. Vega.

ARBITRO:

Dirigió la contienda el colegiado Antonio Barceló que estuvo francamente mal. No quiso saber nada de las áreas y al menos dos penaltis claros, por manos de un defensa visitante, dejó de señalar además de gesticular y hablar en demasía con los jugadores. Dos domingos, desde que se inició la liga, que el Llucmajor juega en casa y las dos veces el mismo sujetonegro ¿es que no hay otro para enviar? Esperamos que sí y que el tal Barceló no vuelva por estos contornos ya que si esta vez fue malo la anterior fue peor. Vieron cartulina amarilla Crespi, Gil, Cantallops, Alejandro y E. Vega y la roja para Tovar.

C. F. LLUCMAJOR

Antonio Clar y Manolo Luque dos veteranos que están dando un buen rendimiento. FOTO GARCÍAS.

COMENTARIO:

La historia se repite y el Llucmajor tiene de nuevo la suerte de espaldas como ya ocurrió quince días antes contra el Pla de Na Tesa. Esta vez pudo muy pronto inaugurar en marcador en una clara ocasión de Comino que con toda la portería por delante tiró fuera.

Tanto en la primera como en la segunda parte las oportunidades fueron mayormente a

favor de los de casa pero unas veces la mala suerte y otras la precipitación malogaron el triunfo local.

En cuanto al Collerense también pudo marcar, sobre todo en dos ocasiones, la primera la desvió Quintana con el pie y la segunda el joven portero local mandó a corner un balón que ya colaba.

Digamos finalmente que lo mejor del partido fue la entrega de ambos contendientes

y lo peor la labor del señor de la ropa negra que con su actuación no convenció ni a sirios ni a troyanos.

JUAN QUINTANA

— MOTOCULTORES - MOTOBOMBAS —
MOTOSIERRAS - PASTORES ELECTRONICOS

Agrícola

José Manresa

Tarragona, s.n. | Teléfono 660162
Llucmajor.

BASKET

De vuelta de vacaciones, estaremos de nuevo juntos unos seis meses que más o menos es la duración de la temporada 84-85.

Presto a enfrentarme a otra temporada que, espero, será plena de acontecimientos importantes para nuestro deporte.

EL CAMBIO HA LLEGADO

El cambio ha llegado, mal que le pese a más de uno, el cambio se puede dividir en dos apartados:

- 1.º) Las nuevas reglas.
- 2.º) La estructuración de los de III división.
- 1.º) Las nuevas reglas:

Sólo vamos a nombrarlas, porque si tuviéramos que explicarlas nos tendríamos que extender mucho.

- Las dimensiones de la pista.
- Canasta de puntos.
- Zona neutral.
- Abandono de pista.
- 30 segundos.
- Penalización en el salto entre dos.
- Saque de fondo y laterales.
- 5 segundos.
- Campo a atrás.
- Falta técnica al entrenador.
- Faltas personales.
- Tiros libres.

- 2.º) Cambios radicales en algunos equipos.

El equipo de III división tiene como entrenador a

Francisco Bonnín que hasta la actual temporada ha entrenado al Patronato de II división, por algún motivo lo habrán dejado marchar, se viene a Lluçmajor y se trae 7 muchachos palmesanos.

Bueno, oímos que decía su entrenador que dos se los que ha traído a Lluçmajor para que «chuparan» banquillo, porque dijo que ellos sabían sentarse en el banquillo, esto querrá decir en otras palabras que los de Lluçmajor tienen el trasero redondo. De los otros 5 sólo se salvan 2, bueno no ponemos sus nombres porque no han sido presentados a nadie ni a los tres jugadores del citado equipo pero con identidad llucmajorera, estos tres jugadores son:

Miguel Gual, Tomás Cantallops y Juan Jaume. Tomás tuvo que ser dado de baja debido a una grave lesión en su rodilla, y en su lugar se fichó a Antonio Cantallops.

Esperemos que Francisco Bonnín no se atreva este año a decir DOMINGUEROS A NADIE.

Bueno, sobre los otros equipos habrá un equipo de cada categoría tanto femenino como masculino.

MOLTS D'ANYS I BONES FIRES.

XISCA GORNALS

Todos para todos

Únete a Cruz Roja

MALLORQUIMICA, S.A.

FABRICA DE PINTURAS ESMALTES Y BARNICES

PALMA DE MALLORCA
Calle Juan Crespí, 45
Teléfs. 23 09 42 - 45 44 11

Fábrica y oficinas en
LLUCMAJOR - Mallorca - España
Pedro Roig, 43 al 49
Teléf. (971) 66 02 36 (4 líneas)

Sr. D. VAN MERLEN DE JOMCHE, Profesor de Jiu-Jitsu. Cinturón Negro, 4. ° Dans, Director técnico de la Federación Belga de JIU-JITSU

INVITADO DE HONOR TUVO EL JIU-JITSU de Baleares en el DOJO KODOKAN de Llucmajor, escuela de esta Antigua Arte Marcial que cuenta con el mayor número de licencias federativas en la región balear.

Puestos al habla con el Sr. de JOMCHE le preguntamos:

—¿Qué es el JIU-JITSU para Vd.?

—Es el arte muy antiguo (milenario), arma secreta de los Samarais, que yo practico desde hace muchos años, en el cual dedico muchísimas horas de estudio y práctica con total adoración.

—¿Imparte clases Vd. en Bélgica?

—Sí, yo doy clases en 2 Jojas e imparto cursillos especiales de ámbito nacional para cinturones negros.

—¿Ha escrito Vd. libros de JIU-JITSU?

—Tengo editado en los Países Bajos, 3 libros y en estos momentos estoy escribiendo

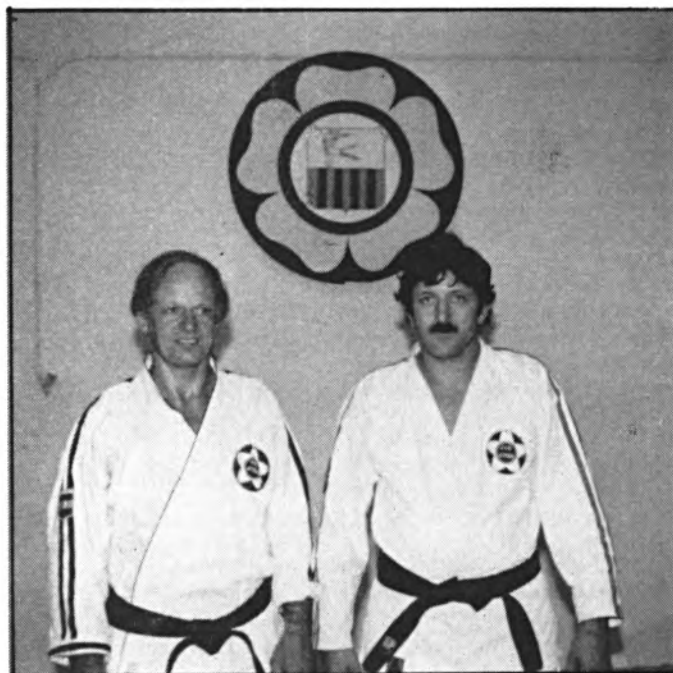
otro, donde el trabajo es muy duro, ya que todas las técnicas van fotografiadas, con tres fotos, para que el lector y practicante de este bello Arte lo comprenda mejor.

—¿Sr. DE JOMCHE cómo es el nivel en Bélgica del JIU-JITSU y si tiene muchos adictos?

—El nivel del JIU-JITSU en Bélgica, debo decirlo, es un nivel Alto, hoy en Europa, en cuanto, al número de practicantes, son muchos y ahora hemos preparado un programa, desde hace dos años, para que los niños a partir de los seis años puedan practicar, pues, antes sólo podían empezar hasta los trece años, creo que en España sucede igual, según me ha dicho Jerónimo.

—Sr. Van der Merlen de JOMCHE ¿tiene el JIU-JITSU competición?

—Pues, mire Vd., el próximo noviembre en Bélgica será el

Sr. de MERLEN DE JOMCHE, Cinturón Negro 4. ° Dan Jiu-Jitsu y JERONIMO MATAMALAS, Cinturón Negro.

Roca

**Piscinas
Saneamiento - Calefacción**

*Instalador
A. Puig*

Paseo Jaime III, 3 - Teléf. 66 09 77
LLUCMAJOR

DOJO KODOKAN DE LLUCMAJOR

Escuela de Judo - Escuela de Jiu-Jitsu
- Gimnasia - Aerobic - Relax
- Gimnasia con Aparatos y Pesas
Mantenimiento

*Calle Mayor, 39
Llucmajor*

CAMPEONATO INTERNACIONAL de JIU-JITSU, que se celebra, estas competiciones el jurado puntuará el trabajo a las mejores técnicas, velocidad y mejores defensas sobre los ataques.

—¿Cómo está el JIU-JITSU en Baleares y la Escuela de Llucmajor?

—Sólo conozco el JIU-JITSU a través de Jerónimo, y hemos trabajado juntos solamente dos días, pero puedo decirle que me ha gustado la forma de trabajar y enseñar del Sr. Matamalas y pienso que está a nivel europeo, en cuanto al alumnado en sus diferentes cinturones me llevé una buena impresión de ellos.

—¿Piensa volver el año próximo a Mallorca?

—Mire Vd. el próximo año tengo pensado ir al Japón durante un mes, para ampliar mis conocimientos sobre el JIU-JITSU.

—Jerónimo ¿qué impresión te has llevado del profesor Sr. de Jomche?

—Que te voy a decir, lo primero agradecer de corazón que el Maestro Sr. DE JOMCHE haya tenido la amabilidad de impartir la clase en el DOJO-

KODOKAN de Llucmajor, en cuanto a los demás he podido practicar y aprender técnicas de un gran maestro y aún más de agradecer, por cuanto si quiero practicar este bello arte me tengo que desplazar a la península o al extranjero, por lo cual le estoy doblemente agradecido.

Dejamos al Sr. DE JOMCHE, un hombre muy sincero, amable y simpático, un hombre de gran talla, siempre acompañado de su guapa y bella esposa, que habla un inglés perfecto, junto al francés, alemán, holandés y su idioma natal, junto a la esposa del Sr. Matamalas, Jerónimo y algunos

alumnos de JIU-JITSU, degustando una cena en el Restaurante TROPICAL.

Por nuestra parte agradecer en nombre del equipo redactor de SA VEU al SR. DE JOMCHE y a Jerónimo por habernos permitido hacer esta entrevista.

A. SOLIVELLAS

Boutique

Marlu

TIENDA: Carrer d'Es Vall, 93 - Teléf. 660529

PARTICULAR: Ant.º Maura, 57 - Tel. 660508

LLUCMAJOR

COLMADO - CARNICERIA

ISABEL

Sortea cada mes para sus clientes, la compra por un valor de 1.000 ptas. en género.

—Obsequiamos con un número para un sorteo.

Carrer d'Es Vall, 112

Teléfono 661861

LLUCMAJOR

EUROCOCINA

DISTRIBUIDOR OFICIAL:

Xkey
MOBILIARIO DE COCINA

C/. Sa Fira, 22

Teléf. 66 04 84

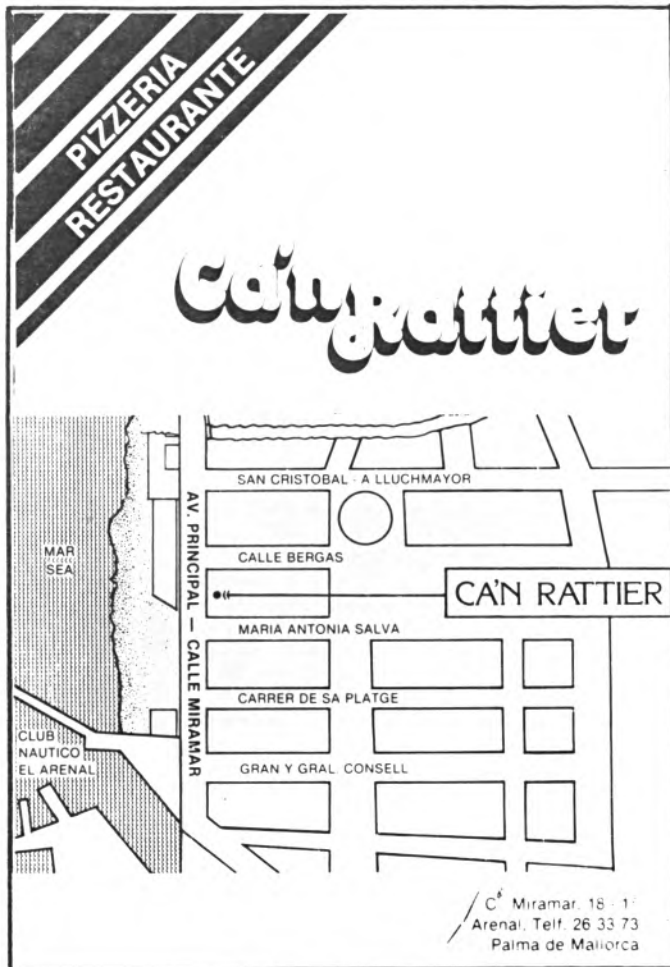
LLUCMAJOR

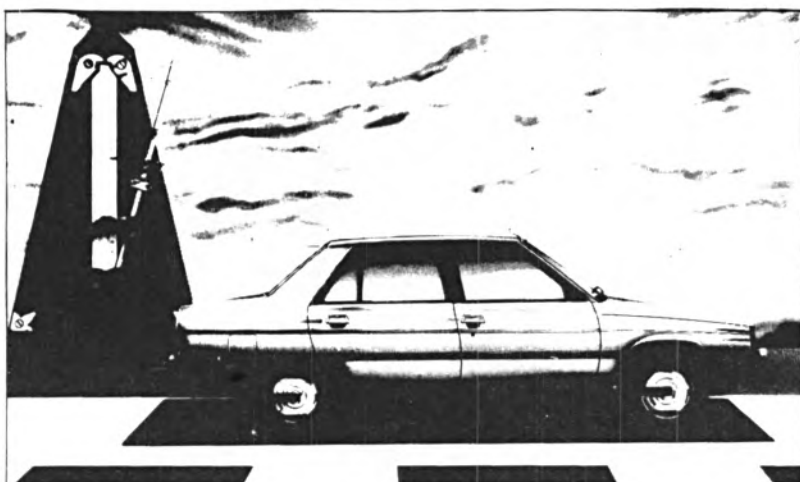
CERVEZA ESPAÑOLA

Importación, venta y distribución:
COWARSA, Lluçmajor
Ronda Migjorn, 150 - Tel. 66 14 13

Dar einzig wahre Warsteiner

C^a Miramar, 18 - 1^a
Arenal, Telf. 26 33 73
Palma de Mallorca

VENGA A ADMIRAR EL VALOR INALTERABLE DEL RENAULT 9.

RENAULT 9 GTD

Motor 1.695 cm³ 55 CV. Consume según normas Europeas 4.7 l/100 km. Cada 100 km 4.4 litros a 90 km/h. Velocidad máxima 146 km/h.

RENAULT 9 GTL

Motor 1.997 cm³ 60 CV. Cinco velocidades. Gasolina normal. Servotorno. Encendido electrónico. Radiación de radio.

RENAULT 9 TSE

Motor 1.397 cm³ 72 CV. Cierre electromagnético de puertas. Elevalunas delanteros eléctricos. Predisposición de radio. Aire acondicionado opcional.

RENAULT 9 GTC

Motor 1.237 cm³ Cuatro velocidades. Asientos monoguías multifrecuencias. Capacidad del maletero 402.5 dm³.

Venga a ver el valor que por diseño, mecánica, confort y tecnología, se mantiene inalterable. El valor de un coche que está por encima de modas que pasan. El valor de Renault 9 es inalterable. Seguro. Porque hay valores para los que el tiempo no cuenta.

RENAULT 9
VALOR SEGURO.

Bartolomé
Jaume
Nadal

San Cristobal, 6
El Arenal

Hispanidad, 17 y 19
Tel. 66 01 40

LLUCMAJOR
(Mallorca)

C/ Terral, s/n EL ARENAL
Tel. 26 37 06 (Mallorca)

**CONSELL
INSULAR
DE MALLORCA**

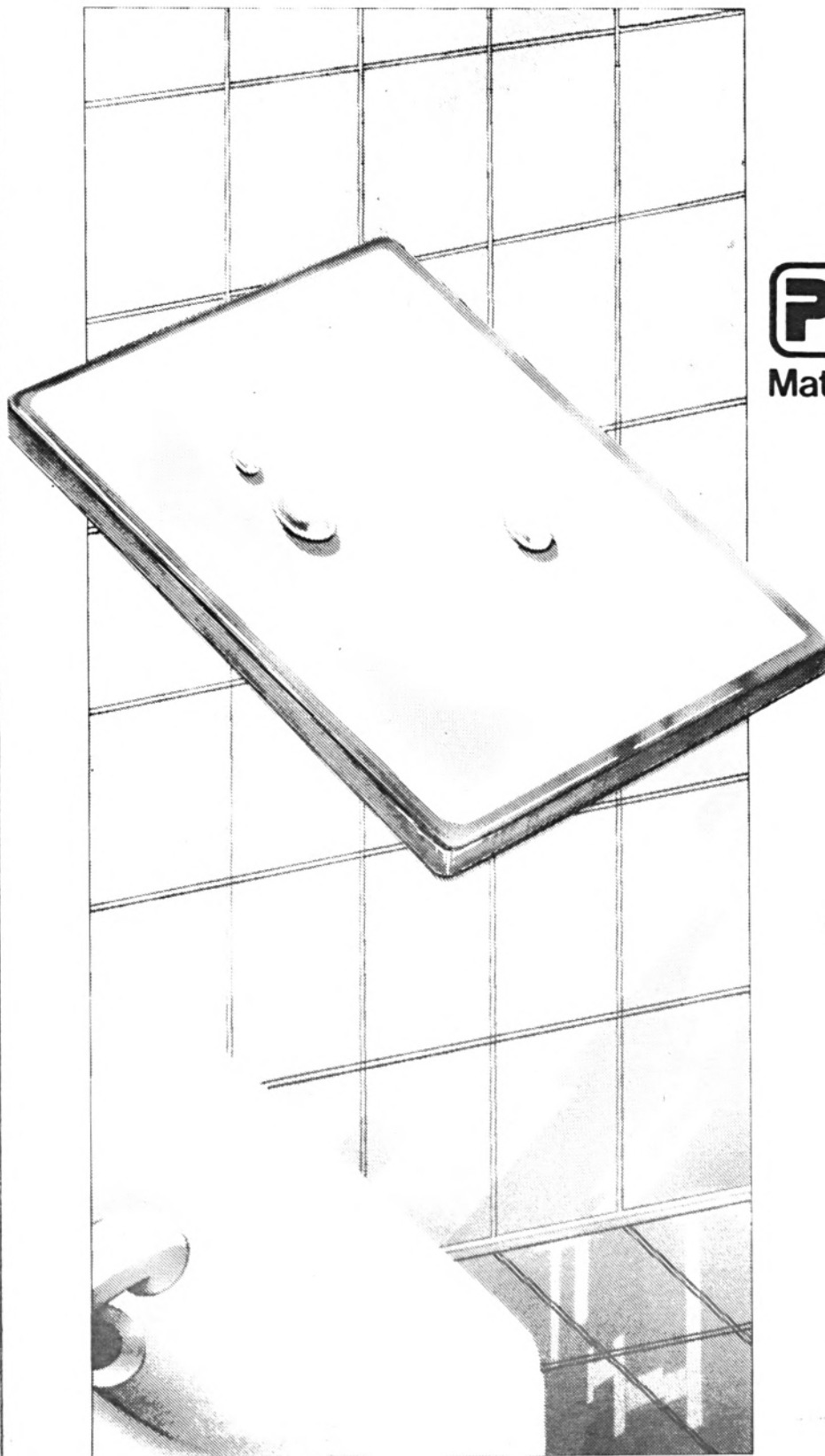
COMISSIÓ D'AGRICULTURA

La Comissió d'Agricultura del Consell Insular de Mallorca admetrà sol·licituds de subvenció fins el proper dia 15 d'Octubre referides a:

- Ramaders, per a graners de bestiar ovi.
- Per a reparació i millora de molins d'extracció d'aigua, moguts per la força eòlica, per a ús agrícola.
- Centres d'Ensenyança, per a hivernacles i equips meteorològics amb finalitats docents.

*Armonía y Calidad
a su "Servicio."*

Lisa y llanamente.

PREFAMA

Materiales de Construcción

Exposición en Palma:

C/ Archiduque Luis Salvador, 84
T: 25 16 31 - 29 29 97

Almacén:

Gran Via Asima, Manzana 17, Solar 14
Polígono Son Castelló, (La Victoria)
T: 29 40 04

Llucmajor:

C/ Pedro Roig, 29
T: 66 01 50 - 66 01 54

Arenal:

Carretera Militar, 522
T: 26 22 38

Cala d'Or:

Avda. Bienvenida
Tel. 65 77 32

PASTELERIA VICENS

Especialidad en
«Panades» y Pasteles.

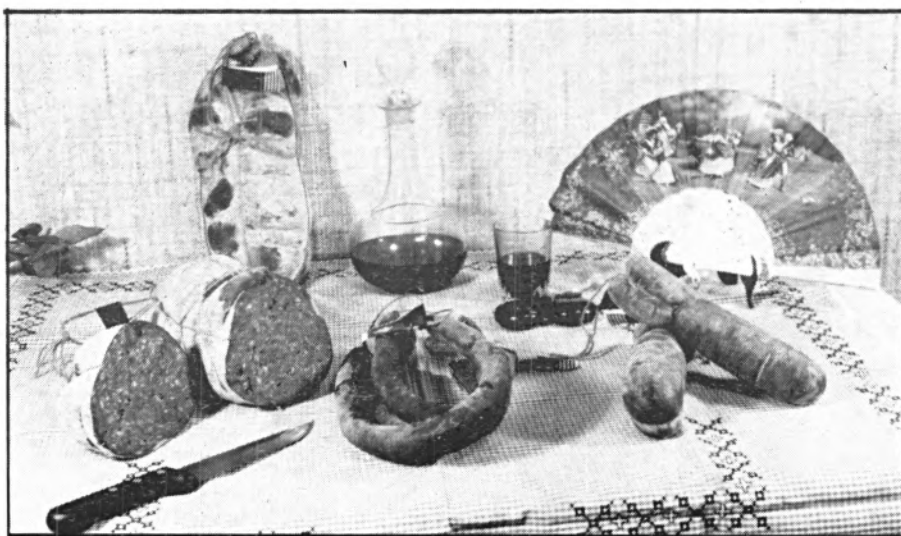
Ronda Mitjorn, 186   Teléfono 660982
LLUCMAJOR (Mallorca)

Cárnicas Semar, S. A.

RVDO. TOMAS MONSERRAT, 6y8

TEL. (971)66 01 57

LLUCMAJOR

DESEA A SUS CLIENTES Y AMIGOS
«BONES FIRES» Y
LES INVITA A LA DEGUSTACION EN SU STAND
DE LA V MOSTRA LLUCMAJORERA